

TOHUM SEVER'İN EL KİTABI

“yerli ve köylü”

6092000

BUĞDAY DERNEĞİ KİMDİR?

1990 yılında, yaşamını sürdürürken diğer yaşamlarla uyum içerisinde ve ekolojik bütüne saygılı bir toplum hayaliyle başlayan Buğday hareketi, 2002 yılında Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'ne dönüşmüştür. Bu hayale ulaşabilmek için "bu yönde örnekler oluşturmak, var olana destek olmak ve bilginin dolaşımını sağlamak" misyonunu üstlenmektedir. Derneğin amacı; tek tek bireylerde ve bir bütün olarak toplumda ekolojik yaşam bilinci ve duyarlılığı oluşturmak; ekolojik dengelerin geri dönüşü olmayacak hız ve biçimde bozulması sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları sunmak ve doğa ile uyumlu yaşamı desteklemektir.

Buğday Derneği, bu amacını gerçekleştirmek için çeşitli alanlarda faaliyetler yürütmektedir.

- Ekolojik (organik, biyolojik) tarımın yaygınlaştırılması ve özellikle sağlıklı yerel pazarların gelişiminin desteklenmesi, %100 Ekolojik Pazarların koordinasyonu (İstanbul, Antalya ve Samsun'da açılan 3 pazaryeri);
- Yerel tohum çeşitleri kullanımının sürdürülmesi için atadan kalma çiftçilik yöntemlerinin korunması,

- yerel tohum ağının kurulması ve desteklenmesi;
- Ulusal Doğa Dostu Tarım politikalarının oluşturulması;
- Kırsal ekoturizmin geliştirilmesi, Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü İşgücü ve Bilgi Takası kısa adıyla TATUTA programının yürütülmesi;
- Bakanlıklar, çiftçiler, iş adamları, tüketiciler ve medya üyeleri arasında ekolojik tarıma ilişkin bir iletişim ağı işletilmesi;
- Doğa dostu tüketim bilincinin ve bilgisinin yayımı;
- Doğayla uyum içerisinde yaşayan toplulukların sürdürülebilirliğinin desteklenmesi;
- Buğday Dergisi ve Rehberi başta olmak üzere birçok yayının geniş bir kitleye ulaştırılması.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, IFOAM (Uluslar arası Ekolojik Tarım Hareketleri Federasyonu), EEB (Avrupa Çevre Bürosu) ve TPOrganics (Organik Tarım için Teknoloji Platformu)'in aktif üyesi ve ECEAT (Avrupa Ekolojik Turizm Merkezi) ve WWOOF (Uluslararası Organik Tarım İşçileri Örgütü) nün Türkiye'deki temsilcisidir.

TÜRKİYE'NİN TARIMSAL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASI İÇİN TOHUM AĞI PROJESİ

Tohum, yeryüzündeki canlılığın en temel taşı olma özelliği ile ekonomide çok kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle gerek tohum konusundaki resmi ve hukuki düzenleme ve yaptırımlar, detaylı araştırmalar olsun gerek tohum kullanıcıları, bu kullanıcıların örgütleri, gerekse ticareti ile ilgilenenler olsun, çok uzun bir süredir üzerinde ciddi şekilde çalışılan bir konudur. Ancak bu tarafların bütünü arasında bilgi akışının sağladığı bir ağ, düzenli bir iletişim bulunmamakta ve ihtiyaçları bilinmemektedir.

Bu ihtiyaçtan yola çıkarak, Buğday Derneği, GEF Küçük Destek Programı (SGP) desteği ile Türkiye'de kültürü yapılan yerel bitki çeşitlerinin ve köylü çeşitlerinin tohumlarının korunması ve sürekliliği konusunda çalışma yapan kişi, kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm ve işbölümü yaratmak üzere işleyen bir tohum ağının kurulması amacıyla bir proje yürüttü.

Proje kapsamında;

- Ülkemizin yerel bitki çeşitleri ile ilgili çalışma yapan taraflar (Türkiye'de yerel bitki çeşitleri ve köylü çeşitleri ile ilgili çalışmalar yürüten resmi kurumlar, araştırma kurumları, sivil inisiyatifler, kişiler, platformlar, ticari kuruluşlar ve çiftçiler ile çiftçi örgütleri) ve bu tarafların konuyla ilgili yaptığı çalışmalar araştırıldı, derlendi.
- Tarafları bir araya getiren toplantılar düzenlendi ve bu yolla tarafların birbirini tanımasını sağlandı.

Proje ve
Buğday Derneği'nin
çalışmaları hakkında bilgi
sahibi olmak için:
Güneşin Aydemir
gunesin@bugday.org
tohumlarasadakat@bugday.org

TOHUM SEVER'İN EL KİTABI

“yerli ve köylü”

ISBN No:

978- 605-5714-02-4

Ankara, Kasım 2009

TÜRKİYE'NİN TARIMSAL BİYOÇEŞİTLİĞİNİN KORUNMASI İÇİN
TOHUM AĞININ KURULMASI PROJESİ

Derleyen

Güneşin Aydemir
Melike Hemmami

Fotoğraflar

Şebnem Eras

Kapak Fotoğrafı

Kırmızı Mısır, Şebnem Eras

Katkıda Bulunanlar

Levent Gürsel Alev, Banu Avcioğlu, Mebruke Bayram, Nurhayat Bayturan,
Esin Işın, Hüseyin Çağlar İnce, Alptekin Karagöz, Olivier Keppler,
Oya Ayman Özesmi, Muzaffer Sürek, Avniye Tansuğ.

Grafik Tasarım ve Uygulama

Bilge Bostan

Baskı

Stil Matbaacılık
İbrahim Karaoğlanoğlu Cad. Yayıncılar Sok.
Stil Binası Seyrantepe, 4.Levent/İstanbul
0212 281 92 81

Renk Ayrımı

Studio
0212 283 90 12

İletişim

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

Serdar-ı Ekrem Sokak, Serdar-ı Ekrem Apt. No: 31/3
34425, Kuledibi / İstanbul
Tel: +90 212 252 52 55
Faks: +90 212 252 52 56
www.bugday.org

buğday
EKOLOJİK YAŞAMI
DESTEKLEME DERNEĞİ

GEF Küçük Destek Programı (SGP) Türkiye

Adres: SGP BM Binası Birlik Mah. 2. Cadde, No:11
06610, Çankaya / Ankara
Tel : +90 312 454 11 32
Faks : +90 312 496 14 63
www.gefsgp.net

SGP GEF
Küçük Destek
Programı

Bu kitabın üretimi aşamasında,

elinize ulaşana kadar; tasarlanmasında ve basılmasında kullanılan insan gücü, her aşamada harcanan kağıt; kağıt yapımında, boyalarda, bilgisayarda, faksta ve baskı aşamalarında kullanılan kimyasallar, zaman ve yapay bir değiş tokuş aracı olan para için üzgünüz. Çabamız ve dualarımızla, doğal hayata toplamda tükettiğimizden çok, yararlı olabilmeyi umut ediyoruz.

Buğday

Sunuş	4
Kitapçık hakkında	6
Türkiye’de tarımsal biyoçeşitlilik	8
Tarımsal biyolojik çeşitlilik, karşı karşıya olduğu tehditler ve yerli çeşitlerin önemi	10
..... Tarımsal biyolojik çeşitlilik neden değerlidir? Yerli tohumlar ekolojik açıdan önemlidir.	10
..... Yerli tohumlar gıda güvenliği açısından önemlidir.	11
..... Yerli tohumların ekonomik değeri vardır	12
..... Yerli tohumların sosyal ve politik önemi	13
..... Yerli tohumlar kültürel değerimizdir.	13
Yerli çeşitleri koruyan tarımsal sistemler ve kırsal yaşam biçimleri	14
..... Küçük ölçekli tarımsal faaliyetler çeşitliliği korur.	14
..... Doğal değeri yüksek tarım ve doğa dostu tarım programları	14
..... Ekolojik, organik ya da biyolojik tarım.	15
Bir tohum sever yerel tohumların muhafazası ve devamlılığını sağlama konusunda bilgi sahibi olmak istiyorsa kimlerle iletişimde olmalıdır? Korunması ile ilgili birşey yapmak istiyorsa neler yapabilir? Kimlere ulaşabilir?	17
..... Örnek çalışmalar.	18
..... SGP’nin tohumlarla ilgili desteklediği projeler	24

Kamu kurumları	29
Araştırma enstitüleri	30
Üniversiteler	33
Sivil toplum kuruluşları	35
Uluslararası kuruluşlar	37
Haklar	40
..... Sağlıklı çevre hakkı	41
..... Sağlıklı gıda hakkı	42
..... Çiftçi hakkı	42
..... Fikri mülkiyet hakkı	43
Kanunlar	45
Yönetmelikler	47
Uluslararası mevzuat	58
Kaynakça	62
Sözlük.	63

 SUNUŖ

Tohumu ve onun döngüsünü anladığımızda her şey değişecek bizim için! Dünyada yaşamın mucizevi dönüşümünü gözümüz ile görmemiz için tohumdan tohuma yaşam döngüsüne bakmak izleyebileceğimiz en kolay yol.

Bir tohum yaşamın sonsuzluğunu temsil eder. Onun ürettiği bir sürü meyve, bitki ve sayısız tohumun çoğu tükense, yenip yutulsa ve sadece bir adet sağlıklı tohum kalsa bu yeni bir yaşamı başlatmak için yeterlidir. Her tohum, kendisini her nesilde yenileyip çok değişken koşullara ayak uydurarak sürekliliğini sağlamak üzere sonsuz bir yaşamı temsil eder.

Aslında her düşünce, her davranış birçok tohum içerir. Bu tohumların doğallıkları; taşırken, saklarken, paylaşırken ve ekerken gösterilen özen, geleceğimizi belirler. Biz de bir tohum idik kısa bir süre önce... Tohuma can veren bütünü ve varlık şeklini sadece Azot, Potasyum Fosfat, mineraller ve hatta genler ile açıklamak, kontrol etmek hele hele geliştirmek, bizim yeti ve kapasitemizin çok üstündedir.

Bizim tohumlar için yapabileceğimiz en büyük iş; onlara sadakat göstermek, onları elimizde geleceğimizi tutuyor olmanın getirdiği sorumluluk ile saklamak, taşımak, paylaşmak, takas etmek ve sağlıklı toprakla, suyla tekrar tekrar buluşturmak olabilir ancak. Bu rehber işte bunun için hazırlandı ve sunuldu sizlere, Buğday ekibi ve bütün destekçilerimizin katkıları ile.

Kitabı bir başak olarak kabul edin, birçok tohum içeriyor sayfalarında. Bu tohumlar yemeklik değil. Anaçlar; yani ekmeniz, dağıtmanız, çoğaltmanız gerekenler.

Biz, sizlerin bu kitaptaki tohumları yaşama değer katacak şekilde taşıyacağınıza, dağıtacağınıza ve takas ederek, serperek çoğaltacağınıza inanıyoruz. Ve tabii sadece kendimiz için, insanlık için değil! Geleneklerimizde olduğu gibi: kurda, kuşa ve aşa!

Victor Ananias

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

KİTAPÇIK HAKKINDA

Tohum, yeryüzündeki canlılığın en temel taşı olma özelliği ile ekonomide çok kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle gerek tohum konusundaki resmi ve hukuki düzenleme ve yaptırımlar ile detaylı araştırmalar olsun gerek tohumların kullanıcıları, bu kullanıcıların örgütleri olsun, gerekse ticareti ile ilgilenenler olsun, çok uzun bir süredir üzerinde ciddi şekilde çalışılan bir konudur.

Bugüne kadar sayısız denebilecek kişi ve kurum gıda üretiminin en temel hammaddesi olan tohumların araştırılması, toplanması, ıslahı ve korunması için çeşitli çalışmalar yapmış ve yapmaktadırlar. Bununla birlikte bu tarafların bütünü arasında bilgi ve tecrübenin aktığı bir ağ, düzenli bir iletişim ve eşgüdümün bulunmaması ise başlı başına tohumlarımızın geleceğini tehdit eden bir etmendir.

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, 2007 yılında GEF Küçük Destek Programı'nın desteği ile Türkiye'nin Tarımsal Biyoçeşitliliğinin Korunması için Tohum Ağı Kurulması projesini başlatmıştır. Projenin ulaşmaya çalıştığı temel hedef, Türkiye'de kültürü yapılan yerel bitki çeşitlerinin ve köylü çeşitlerinin tohumlarının korunması ve sürekliliği konusunda çalışma yapan kişi, kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm ve işbölümü oluşturmak üzere, işleyen bir tohum ağının kurulmasıdır.

Projenin, GEF Küçük Destek Programı'nın desteği ile yürütülen başlangıç aşamasında, ilgili taraflarla birebir görüşmeler yapılmış, konuyla ilgili çalışmalar derlenmiş, bir danışma grubu kurulmuş ve tarafları bir araya getirecek toplantılar düzenlenmiş, araçlar hazırlanmıştır.

Bu kitapçığın tamamlanmasıyla Buğday, yürüttüğü başlangıç aşamasını bitirmiş olacaktır.

Elinizde tuttuğunuz bu kitapçık, proje sonuçlarının bir özeti niteliğindedir. Tohumların devamlılığını sağlayacak çalışmalara yol göstermeyi ve varolan çalışmalar hakkında bilgilendirmeyi niyet etmektedir.

Bu süreçte bizlere her türlü desteği veren Danışma Grubu üyelerimize, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın değerli personeline, büyük özverilerle tohumların geleceği için çalışan bütün kişi ve kurumlara teşekkürü bir borç biliriz.

Güneşin Aydemir
Melike Hemmami

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

TÜRKİYE'DE TARIMSAL BİYOÇEŞİTLİLİK

Canlı türlerinin ilk kez olarak ortaya çıktığı ve dünyaya yayıldıkları yerler olarak bilinen gen merkezlerinden iki tanesi; Akdeniz ve Yakın Doğu Gen Merkezleri ülkemiz üzerinde bulunmaktadır (Vavilov, 1994). Ayrıca üç farklı bitki coğrafya bölgelerinin (İran-Turan, Akdeniz ve Avrupa-Sibirya) ülkemizde buluşması ve tarihsel gelişimi içinde Anadolu'nun göç yolları üzerinde bulunması ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması gibi unsurlar da çeşitliliğin artmasına yardımcı olmuştur. Bezelye, buğday, çavdar, keten, mercimek, nohut, pancar, soğan türleri, üçgül, yonca, yulaf gibi otsu bitkiler yanında; Antep fıstığı, armut, asma, elma, erik ve nar gibi odunsu bitkiler Türkiye'den orijin almaktadır. Ülkemiz bitki tür adedinde olduğu kadar, kültürü yapılan bitkilerin köylü çeşitleri bakımından da zengindir. (Karagöz A.)

Tarla ve bağ-bahçe tarımı Türkiye'de çok eski bir geçmişe dayanmaktadır. Türkiye'de yapılan çeşitli arkeolojik kazılardan sağlanan bilgiler tahıl tarımının yaklaşık 10.000 yıl önce Anadolu'da başladığını kanıtlamıştır (Harlan, 1992). Buğday ve arpanın dünyada ilk kez "Verimli Hilal" adı verilen alanda kültüre alındığı, eskiden beri yaygın şekilde kabul görmüştür. Yakın zamanda yayınlanan birçok araştırma bulguları (Heun ve ark., 1997; Diamond, 1997; Nesbit ve Samuel, 1998; Lev-Yadun ve ark., 2000; Özkan ve ark., 2002; Salamini ve ark., 2002), dünyada buğday tarımının ilk yapıldığı yer olarak, ülkemizin güneydoğusundaki Karacadağ ve yöresini göstermektedir. Ülkemizde kültürü yapılan bitkilerden buğdayın 25, arpa ve yulafın 8, çavdarın 5 (Firat ve Tan, 1998), mercimeğin 4, nohutun 10, bezelyenin 5, yoncanın 34, mürdümün 59, üçgülün 104 ve

fiğın 60 adet yabani akrabası vardır (Açıkgöz ve ark., 1998).

Endemizm bakımından da büyük bir yoğunluğun yaşandığı ülkemizde 10.754 adet taksondan 3.708'nin (% 34,5) endemik olduğu belirtilmektedir (Vural, 2003). Endemizmin en yoğun olduğu yöreler Batı, Orta ve Doğu Toros Dağları, Amanos Dağı, Van Gölü'nün güneydoğusu boyunca uzanan bölge, Kuzeydoğu Anadolu'da Gürcistan sınırına yakın kısımlar, Doğu Geçit bölgesinde Gümüşhane, Erzincan dolayları, Kuzey Geçit bölgesinde Çankırı, Kastamonu dolayları, Orta Anadolu'da Tuz Gölü ve çevresi, Uludağ ile Kaz Dağları olarak sıralanabilir. (Karagöz A.)

TARIMSAL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK, KARŞI KARŞIYA OLDUĞU TEHDİTLER VE YERLİ ÇEŞİTLERİN ÖNEMİ

Ülkemizin sahip olduğu biyolojik ve kültürel çeşitliliğin zenginliği artık hemen her yerde karşımıza çıkmaktadır. Çeşitliliğin bu iki parçasının; biyolojik ve kültürel paydaşlarının bileşkesi olan bir başka çeşitlilik de tarımda kullanılan bitkilerin çeşitliliğidir. Tarımsal genetik kaynaklarımız gerek tarımda mono kültürleşme süreçleri, gerek kırsal nüfusun azalması ve geleneklerini bırakması gerekse de doğadaki değişim (iklim değişikliği gibi) süreçleri nedeniyle ciddi oranda yok olmakta, azalmakta ve bırakılmaktadır.

Doğal sınırların içinde ve doğal döngüler dikkate alınarak yapılan üretim biçimlerinin temeli olan küçük ölçekli çiftçilerin yaşamlarını devam ettirebilmesindeki güçlükler, kullanıcı tercihleri ve pazardaki taleplerin konvansiyonel ve aşırı üretimi destekleyici nitelikte olması ve doğal alanların geri dönüşsüz tahribi köylü çeşitlerini ve yabani gen kaynaklarını büyük oranda yok etmiştir, yok etmektedir.

TARIMSAL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK NEDEN DEĞERLİDİR? YERLİ TOHUMLAR EKOLOJİK AÇIDAN ÖNEMLİDİR

Bugün yaygın şekliyle yapılan tarımda kullanılan tohumların büyük çoğunluğu hibrit, genetiği ile oynanmış ya da ıslah edilmiş, yeksenaklaştırılmış tekdüze tohumlardır. Tarımsal araştırmalar tohumlarda aynılaştırmayı

hedeflemektedir. Bu tür tohumlarla yapılan tarımda daha çok tarımsal girdi gerekmekte, çiftçinin masrafı da o yönde artmaktadır. Kısa vadede verimli görünen bu uygulamaların toprak kalitesinin kaybı, aynı ürünlerin üretiminden doğan pazar rekabetinin yaratacağı zarar v.b. gibi sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, yerel çeşitlerin tarımda kullanılmasının teşvik edilmesi desteklenmelidir. Proje faaliyetleri arasında da yer alan yerel çeşitlerin öneminin taraflara aktarılması faaliyeti, çiftçinin uzun vadede kendi doğal kaynaklarını en fazla koruyan çeşitlere yönelerek doğa dostu bir tarım biçimini benimsemiş olmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası çerçevesinde hazırlanan kırsal kalkınma planının (IPARD) bir bileşeni olan doğa dostu tarım programı ödemeleri, çiftlik faaliyetleri içinde yerel çeşitlerin ve yerel hayvan ırklarının kullanımına verdiği önem sayesinde bu uygulamaların hayata geçmesini kolaylaştıracak etmenlerden biri olacaktır. Modern tarım sistemlerinin kullanılıyor olması ise dolaylı da olsa gerek yerel gerekse yabani olarak yetişen bitki genetik kaynaklarının azalmasına etki eden faktörler arasındadır. Esas olarak geleneksel çeşitlerin ya da yerel çeşitlerin yetiştirilmesi ekolojik (organik) tarımla bağdaşmaktadır. Bu çeşitler genel olarak, atadan kalma tarım sistemleri kullanılarak yetiştirilmektedir. Bu nedenle yerel çeşitlerin geliştirilmesi ve organik tarımda kullanımının teşvik edilmesi hem bu çeşitlerin hem de atadan kalma, doğa dostu tarım uygulamalarının devamına yardımcı olacaktır. (Tan, A.)

Türkiye’de tarımsal biyoçeşitliliğin korunması sadece kendi topraklarımız için değil, tüm

dünyanın geleceği açısından da önemli bir sorumluluktur. Bir daha gerçekleştirilemeyecek doğal ve kültürel süreçlerin neticesinde ortaya çıkmış olan bu çeşitlerin yok olması dünyadaki yaşamın devamlılığı için son derece önemlidir. Bu çeşitlerin üretimde yer alması, her bölgenin kendi ekolojik koşullarına göre kendi genetik yapısını oluşturmuş olması hem yerel gıda üretimi ve yerellik açısından büyük önem taşımakta hem de genetik çeşitliliğin parçası olarak korunması gerekmektedir.

YERLİ TOHUMLAR GIDA GÜVENLİĞİ AÇISINDAN ÖNEMLİDİR

Canlıların evrimleşmeleri milyonlarca yıldır devam eden doğal bir süreçtir. Evrimleşme süreci boyunca canlı türlerinde mikro mutasyonlar ve seyrek de olsa daha büyük doğal mutasyonlar ortaya çıkmaktadır. Bunların sonucu oluşan genotiplerden, değişen çevre ve stres koşullarına uyum sağlayabilenleri neslini devam ettirmektedir. Nesiller boyunca ortaya çıkan bu değişimler sonucu, çevre ve stres koşullarına daha iyi uyum sağlayacak fenotipik değişiklikler de oluşmaktadır. Bu arada hastalıklara karşı dayanıklı genotipler de ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık zararlılar da doğal evrimleşme süreçleri içinde kendilerini yenilemekte ve bitkilerin geliştirdikleri doğal dayanıklılık mekanizmalarının üstesinden gelecek yönde gelişimlerini sürdürmektedir. Hastalık etmenleri de, oluşan dayanıklılık genlerini aşacak yönde yeni ırklar geliştirmektedir. Bu nedenle belirli bir hastalığa karşı dayanıklılığı için tescil edilen bazı kültür

çeşitleri, bazen birkaç yıl gibi kısa süre içinde, aynı hastalığın yeni gelişen ırkları tarafından kırılmaktadır. (Karağöz A.)

Başta iklim değişikliği olmak üzere, birçok doğal sınırlandırıcı koşula en iyi şekilde uyum sağlayacak olan çeşitler de bu yerel çeşitler olacaktır. Bu çeşitlerin devamlılığı, sadece genetik bilginin korunmasının ötesinde her türlü doğal kaynağın en uygun şekilde kullanıldığı, doğa dostu tarım yöntemlerine en uygun ve kendi bölgesinin koşullarına en iyi uyum sağlamış çeşitler olmasıyla da çok büyük önem taşımaktadır. Gıda konusunda dünya ciddi anlamda daralmış koşullarla karşılaştığında tarımdaki yenilikler bu gen kaynaklarının bulunabilmesi ve özellikle de tarımda kullanılabilir, dönüştürülebilir olması ile sağlanabilecektir.

YERLİ TOHUMLARIN EKONOMİK DEĞERİ VARDIR

Bugün yaygın şekliyle yapılan tarımda kullanılan tohumların büyük çoğunluğu hibrit, genetiği ile oynanmış ya da ıslah edilmiş, sınırlı sayıda tohumlardır. Tarımsal araştırmalar tohumlarda aynılaştırmayı hedeflemektedir. Bu tür tohumlarla yapılan tarımda daha çok tarımsal girdi gerekmekte, çiftçinin masrafı da o yönde artmaktadır.

Yerel çeşitlerin tarımda kullanılması, ıslah edilmiş tohumlar kadar kısa vadede verimli olmayabilir ancak çiftçi uzun vadede kendi doğal kaynaklarını en fazla koruyan çeşitlere yönelerek hem doğa dostu bir tarım biçimini benimsemiş olacak hem de girdi ihtiyacını azaltacaktır.

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası'nda yapılan en son revizyon, AB üye devletlerinin ulusal doğa dostu tarım politikalarını geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu politika, tarım teşvikleri kapsamında doğa dostu tarım uygulamaları yapan çiftçileri ödüllendirme mekanizmalarını harekete geçirmektedir. Doğa dostu tarım politikaları kapsamında ödüllendirilen çiftlik faaliyetleri içinde yerel çeşitlerin ve yerel hayvan ırklarının kullanımı önemli ölçüde yer kaplamaktadır.

Projenin önerdiği tohum takas sistemi sayesinde hem tohumların devamlılığı sağlanacak hem de çiftçilerin tohumlara takas yönetimi ile ulaşması kolaylaştırılacaktır.

Günümüzde kullanımındaki en önemli engeli oluşturan “değerlendirme” aşamasının eksiksiz ve hızla tamamlanması, kullanım olanaklarını artıracak, bitki genetik kaynaklarımızın ekonomiye katkısı çok büyük değerlere ulaşabilecektir. (“Bitki Genetik Kaynaklarının Korunma Ve Kullanımı”. Şehirli, S., Sürek, M., Tan, A., Özgen, M., Adak, S., Burak, M., Karagöz, A., Güvenç, İ., Kaymak, H. Ç.)

YERLİ TOHUMLARIN SOSYAL VE POLİTİK ÖNEMİ

Kırsal'da geleneksel yaşam biçimleri ve sosyal değerlerin kaybında önemli bir parça olan yerel çeşitlerin azalması aslında yerel çeşitlerin üretimi ile geleneksel yaşam bilgisinin oluşturduğu bütünün zedelenmesine neden olmaktadır.

Her çiftçi kendi tohumunu, yani atasından kalmış evladiyelik tohumunu (heirloom) tercih etme özgürlüğüne sahiptir. Bu konuda bilgi edinme ve diğer çeşitlere ulaşma ve kendi tecrübesini paylaşacağı bir ortama ihtiyaç vardır. Böylesi bir iletişim ağı içinde kırsal kalkınmanın en önemli girdilerinden biri olan tohum üretimi çiftçilerin en büyük sermayesi olacaktır. Bu konudaki hukuksal yaptırımlar, uygulamadaki deneyimlerle güncellenmelidir.

YERLİ TOHUMLAR KÜLTÜREL DEĞERİMİZDİR

Yerel çeşitlerin azalmasının, kırsalda geleneksel yaşam ve sosyal değerler üzerinde etkileri büyüktür. Yerel çeşitlerin üretimi de geleneksel yaşama bilgisi ile birlikte bir bütündür. Tohumlar, onların yetiştirildiği ortamlarda, coğrafyada ve yetiştirilme biçimi sonucu çeşitlenir ve değişime uğrarlar. Kültür, tarım ve bitki gen kaynakları bu sürecin bağlı parçalarıdır. Söz konusu yerel çeşitlerin yaşaması onları ortaya çıkaran kültürün de yaşaması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte piyasa şartlarının uygun olmaması nedeniyle çiftçiler bu çeşitleri terk etmektedirler. Bu da tohumların dönüşüm süreçlerini durdurmaktadır.

YERLİ ÇEŞİTLERİ KORUYAN TARIMSAL SİSTEMLER VE KIRSAL YAŞAM BİÇİMLERİ

Doğa dostu ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının teşvik edilmesi için geliştirilen mevzuatın temelini desteklemek açısından tarım ve kırsal kalkınma arasındaki ilişkiyi doğru analiz etmek gerekir. Tarım ve kırsal kalkınma arasındaki ilişki içerisinde:

- Toprak ve su kaynakları;
- Biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatı yaşam alanları ve;
- Tarımsal bitki ve hayvan genetik çeşitliliği ele alınmalıdır.

Bu yaklaşım, tarım ve doğa arasındaki ilişki, özellikle de tarım faaliyetlerinin doğa üzerindeki gerek olumlu gerekse olumsuz etkilerinin değerlendirilmesi açısından oldukça karmaşık olabilir. Örneğin, yaygın otlatma gibi atadan kalma tarımsal uygulamaların, doğada bulunan zengin bitki çeşitliliğine sahip meralarda otlatma sayesinde yarı doğal alanlar yaratmak gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. Öte yandan, genişleyen, aynı ürünleri yetiştirmeye odaklı ve yoğun üretim yapılan modern tarım uygulamaları genel olarak biyolojik çeşitliliğin kaybedilmesi, toprak bozulması, yüzey ve yer altı sularının kirlenmesi gibi birçok olumsuz etkiye neden olmaktadır.

KÜÇÜK ÖLÇEKLİ TARIMSAL FAALİYETLER ÇEŞİTLİLİĞİ KORUR

Tarihsel olarak, Türkiye tarımının doğa üzerindeki etkisi çok düşük olmuştur. Türk çiftçileri tarım ve hayvancılık konusunda çok eski bir geleneğe sahiptir. 1950'li yılların başına kadar nüfusun %80'i hala kırsal alanlarda yaşamaktaydı. Ekilen alanlar, daha çok, ufak parçalarla bir mozaik yapı oluşturmaktaydı ve arazi mülkiyeti daha karmaşık bir desen oluştururken hayvancılık çok daha geniş yarı doğal çayır ve meralarda yapılmaktaydı. Karadeniz kıyıları gibi başka bölgelerde ise çiftçiler, orman köylerine yerleşip odunculuk ve ormanda otlattıkları hayvanlardan geçimlerini sağlamaktaydılar.

Bu atadan kalma tarım uygulamaları hâlâ kendini geçimlik ve yarı geçimlik tarım olarak göstermektedir. Bu küçük ölçekli çiftlikler doğal kaynaklar için birçok yarar sağlar.

Bu yararlar, yerel çeşitlerin üretilmesi ve yerel hayvan ırklarının yetiştirilmesine devam edilerek tarımsal biyolojik ve genetik çeşitliliğin korunması ve Doğal Değeri Yüksek (DDY) tarım alanlarının korunmasıdır.

DOĞAL DEĞERİ YÜKSEK TARIM VE DOĞA DOSTU TARIM PROGRAMLARI

“Doğal Değeri Yüksek” tarım kavramı geçtiğimiz 10-15 yıl içinde belirli çiftçilik yöntemlerinin yaban hayatı ve biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önemini

farkına varılması ve yayılmasına yanıt olarak ortaya çıkmış ve geliştirilmeye başlanmıştır. DDY tarım sistemleri, ilk defa Baldock ve ark. tarafından tanımlanmıştır (1993): “Doğal Değeri Yüksek (DDY) tarım sistemleri genel olarak düşük yoğunluklu sistemler olmalarının yanı sıra doğa ve tarım arasında karmaşık ilişkiler taşıyan özellikler barındırmaktadır. Ekilen veya otlatılan alanlarda (örneğin, hububat, bozkırlar ve yarı doğal çayırılık alanlar) önemli yaşam alanlarının muhafaza edilmesini sağlarlar ve tarihsel olarak çiftçilik sistemleri içerisinde entegre edilen çalı çitleri, çiftlik göletleri ve ağaçlar gibi özellikler barındırırlar. (...) DDY tarım sayesinde devamlılığı sağlanan yarı doğal alanlar var olan doğal yaşam alanlarının büyük bir oranını tamamen kaybetmiş olmaları nedeniyle, Avrupa ülkelerinde özellikle doğa koruma açısından özel önem taşımaktadırlar”.

Bu görüşler, tarım faaliyetlerinin biyolojik çeşitliliğin üzerinde çoğunlukla olumsuz etkileri konusundaki genel kanıyı tartışmaya açmakta ve yerine: Avrupa’da yüksek doğa koruma değeri olarak nitelediğimiz yaşam alanlarının birçoğunun çiftçiler ve geleneksel (atadan kalma) tarım yöntemleri sonucu oluştuğunu ve bu yaşam alanlarının korunması ve biyolojik çeşitlilikte yaşanan kaybın önüne geçilebilmesi için bu çiftçilik sistemlerinin devam ettirilmesi gerekliliğini, vurgulamaktadır. DDY kavramı, tür odaklı doğa koruma faaliyetlerine alternatif ve tamamlayıcı bir yaklaşım getirmektedir.

Bununla birlikte Avrupa Birliği kapsamında bir çiftçi destekleme aracı olan, Türkiye’de ilk defa Buğday Derneği tarafından tanıtımı

yapılarak gelecekte uygulanması planlanan ve altyapısı hazırlanmakta olan Doğa Dostu Tarım Programları (Agri Environment Programme) evladiyelik yerli (köylü) çeşitlerin ve yerli hayvan ırklarının tercih edildiği tarımsal sistemleri desteklemektedir.

Ekolojik, Organik YA DA BİYOLOJİK TARIM

İnsan ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan tarımsal üretimde, doğa kurallarına, ekolojik bütünün işleyişine uygun, doğaya ve insana zarar vermeyen yöntemler kullanılarak yapılan üretim şekillerinin bütünüdür. Ekolojik tarımda üretim hatta kullanımın bütün aşamaları, yöntem, girdi, sosyal – etik değerler, doğal döngülerin sürdürülebilirliği gözetilerek, üretim ya da kullanım aşındaki her bireyin bu konulardaki farkındalığı ile gerçekleşmelidir. Ekolojik tarımın değişik tanımları ile birçok ülkede kanunlaştığını, gelişmekte olduğunu fakat temelde yeterli bireysel katılım ve etik sahiplenme sağlanmadığında tam olarak istenen sonuçların elde edilmediği bir gerçektir.

Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu IFOAM’ın tanımına göre Ekolojik Tarımın dört önemli ilkesi vardır:

1. Sağlık İlkesi: Ekolojik tarım, yekpare bir birlik içinde olan toprağın, bitkilerin, hayvanların, insanın ve yerkürenin sağlığını korumalı, geleceğe taşınmalıdır.
2. Ekoloji İlkesi: Ekolojik tarım canlı ekolojik sistemleri ve döngüleri temel almalı, onlarla birlikte çalışmalı, onları kendine model almalı ve onların devamlılığına katkıda bulunmalıdır.

3. Hakkaniyet İlkesi: Ekolojik tarım, ortak çevreyi ve yaşamsal olanaklar açısından hakkaniyeti gözetilen ilişkiler üzerine kurulmalıdır.

4. Özen İlkesi: Ekolojik tarım, gerek mevcut gerekse gelecek kuşakların ve çevrelerinin sağlığı ile esenliğini korumak üzere, sorumlu, önlemini baştan alan bir yaklaşımla yönetilmelidir.

Ekolojik tarımda önerilen öncelikle üretken ve yerli tohumların kullanılmasıdır. Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümleri, kontrol ve sertifikasyon süreci içinde olan çiftçilerden öncelikle organik olarak üretilmiş ve sertifikalanmış tohum kullanımını şart koşmaktadır. Eğer üretici piyasada bu

şartlara sahip tohum bulamaz ve bulamadığını da belgeleyebilirse o zaman ilaçlanmamış olması şartıyla konvansiyonel hatta hibrit tohum kullanabilirler. Yönetmelik yerli çeşitlerin kullanımını zorunlu kılmamakla birlikte, bu durum organik tarımın öncelikle önerdiği ve teşvik ettiği bir konudur. Genetiği değiştirilmiş tohumların organik tarımda kullanımı ise kesinlikle yasaktır. Bu yönüyle ekolojik tarım hem doğal kaynakları kirlenme ve erozyondan korumakta hem de yerli çeşitlerin kullanımını teşvik etmektedir.

**BİR TOHUM SEVER YEREL
TOHUMLARIN MUHAFAZASI
VE DEVAMLILIĞINI SAĞLAMA
KONUSUNDA BİLGİ SAHİBİ
OLMAK İSTİYORSA KİMLERLE
İLETİŞİMDE OLMALIDIR?
YEREL TOHUMLARIN
KORUNMASI İLE İLGİLİ
BİRŞEY YAPMAK İSTİYORSA
NELER YAPABİLİR? KİMLERE
ULAŞABİLİR?**

ÖRNEK ÇALIŞMALAR

Yok Oluşun Köşesinden Hayata Dönen Tohum: Kavılca

Emmer (*Triticum dicoccum*) ve Einkorn (*Triticum monococcum*) çeşidi buğdaylara Anadolu'nun en eski yerleşimlerinden biri olan Çayönü'nde de rastlanmıştı. Kars'ın kavılca bu antik buğdaylar grubu içinde yer alıyor. Geleneksel olarak kaz eti ile birlikte bulgur olarak tüketilen ve lahana sarması, süt çorbası yapılan kavılcanın tarımı ne yazık ki, hasadı günümüz koşullarında çiftçiye zor geldiği, tanesi kabuğundan zor ayrıldığı, unu tek başına iyi ekmek olmadığı ve bulgur yapımı da zahmetli olduğu için durmuştu. Yer Gök Anadolu Derneği (YEGA) çalışmaları ile sayısı beşi geçmeyen çiftçi ambarından toplam ve büyük ihtimalle son kalan 2 ton kavılca satın alınarak toplandı. Daha fazla sayıda çiftçi bu atadan kalma çeşidin ekimi için ikna edildi ve toplanan tohumlar yüzer kilolar halinde dağıtıldı. Bugün Kars'ta 200'ün üzerinde çiftçi, toplam 100 tondan fazla miktarda kavılca üretiyor.

Yer Gök Anadolu Derneği çalışmalarını kavılca ile sınırlamadı, yörede yok olan diğer tohumları da hayata geçirecek çalışmalar planladı. Yöresel adıyla zeyrek yani keten tohumu, ondan yapılan şifalı bezir yağı, külür (sultani bezelye de denilen bir çeşit), çavdar ve kavılca ile karıştırıldığında lezzetli ekmeklere dönüşen yerli kırmızı buğday çeşitlerinin de devamlılığı için emek veriyor.

Yer Gök Anadolu Derneği'nin çalışmaları hakkında bilgi almak için:

www.yergokanadolu.org

Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği'nin çalışmaları hakkında bilgi almak için:

www.bogatepeceveder.org

“Evde Pembe Domates Serüveni”: Pembe Domates Ağı (PDA)

Bir arkadaşlarının kendilerine pembe domates getirmesi ve onların tohumlarını alarak kendi balkonunda yetiştirmeleri ile başlayan Pembe Domates Ağı hikâyesi bugün onlarca yerleşimden, 1500'ün üzerinde kişinin üyeliği ile büyüyerek devam ediyor. İlk tohumlardan çıkan fideleri –sayıları o kadar fazlaydı ki- eşleriyle dostlarıyla paylaştılar. Sonunda pembe domatese meraklı bir grup çıktı ortaya. Bu gruba hergün yeni birileri eklendi. Kendi bölgelerinde yetişen pembe domates tohumlarını da takas ağına kattılar. Kendi balkonlarında, küçük bahçelerinde varsa tarlalarında ekip biçmeye, tohumlarını kendi aralarında paylaşmaya, takip etmeye, takas etmeye başladılar. Bu iletişim ağı, sadece tohumların paylaşımını değil, tohumların domates haline gelebilmeleri için geçen sürede gereken ziraat bilgisinin de paylaşıldığı bir ağ haline geldi.

PDA, 2007 yılında yayınladığı manifestosunda aşağıdaki maddeleri sıraladı:

- Bizler, 2006'da bu ülkenin ürünü olan ve gelecek kuşaklara miras bırakılması gereken doğal tohumlara, nesli kurumaya yüz tutan, leziz "pembe domatesler" üzerinden sahip çıktık!
- Onları 2007 ve gelecek yıllarda da evlerde, balkonlarda, bahçe ve tarlalarda, "temiz" toprak ve doğal yöntemlerle yetiştirmeye azimliyiz!
- Onların da bu domatesleri aynı renk, aynı güzel koku, aynı lezzet ve aynı doğallıkta sürdürülebilmesi için elde ettiğimiz tohumları çocuklarımıza ve gelecek kuşaklara aktarmakla sorumluyuz.
- Bunun için kendi aramızda yardımlaşırken tohumlarımızın genetiği ile oynanmaması, "terminatör" teknolojiler eliyle endüstriyel hale gelmemesi için pembe domates ağının genişlemesine çalışacağız!

Pembe Domates Ağı hakkında bilgi almak için:
<http://pembedomates.blogspot.com>

Gönüllü Bilim İnsanları ile Kültürel Miras: Meyve Mirası Çalışma Grubu

Farklı meslek ve ilgi alanlarından beş kadının 2007 Nisan ayında bir araya gelerek oluşturduğu Meyve Mirası Çalışma Grubu, tüzel bir kimliğe sahip değil. Bir dernek, vakıf ya da üniversite gibi bir araştırma kurumu çatısı altında değil, ortak bir ilgi ve hedef çevresinde bir araya gelen bireylerce kuruldu. Grup üyelerinin hiçbiri ziraatçı değil. Meyveciliği atadan kalma yöntemlerle uygulayan kaynak kişilerle görüşerek, gerektiğinde uzman ziraatçılara danışarak çalışmayı sürdürüyorlar. Türkiye'de doğayı ve doğa dostu tarımı korumayı amaçlayan oluşumların pek çoğunda

olduğu gibi, gönüllü çalışma esası çerçevesinde ilgili kişilerin kendi yöreleri için benzer girişimlerde bulunabileceği umudunu taşıyorlar. Bu alanda çalışmak isteyen kişilere altyapı sağlayabilecek bir web sitesi ve veri tabanı oluşturmak; kaynakları derleyerek, paylaşımına açık bir bilgi birikimi sağlamak grubun hedefleri arasında. Yaptıkları çalışmalarla, başta Muğla ili olmak üzere, meyve çeşitlerini araştırma, veritabanına kaydetmenin yanı sıra bu çeşitlerin korunması ve devamlılığı için çiftçiler, aşıcılar, yerel yönetimlerle ortak projeler geliştiriyorlar.

İlk olarak 2006'da yerel pazarlardan başlayan daha sonra köylere uzanan alan araştırmalarında bugüne kadar 32 meyve türünde 548 çeşit adı kaydedildi. Kaynak kişilerden gelen veriler ve projenin ihtiyaç duyabileceği veriler doğrultusunda bir veritabanı oluşturuldu ve çalışma süresince geliştirildi. Adı kaydedilen çeşitlerden 330 kadarının ağacının yeri tespit edilerek kaydedildi. Kaydedilen ağaçların çoğunun meyvesi fotoğraflandı ve moleküler analizi yapılmak üzere yaprak örneği alındı, kaynak kişilerle görüşülerek ağaç ve meyvesi hakkındaki bilgilerin aktarıldığı formlar dolduruldu ve veritabanına aktarıldı. Moleküler

analizin amacı gerçekte kaç çeşit olduğunu saptayabilmek.

Meyve Mirası Çalışma Grubu hakkında bilgi almak için:
www.meyvemirasi.org/muglameyve.htm

Ekolojik Köy Kirazlı, Köy Ürünü İçin Markalaşma: Küplüce

Kuşadası Kirazlı köyünün hedefi topraklarını koruyarak, geleneksel tarım ürünlerini yetiştirmeyi sürdürerek, köye ait kültürü ve yaşamı koruyarak kazanmaya, yaşamaya ve yaşatmaya devam edebilmek. Kirazlı Ekolojik Yaşam Derneği tohumlarını nesilden nesile aktardıkları karakiraz, osmancık üzümü, hurma zeytini, pembe domates, beyaz banya, oturak fasulye, karagöz börülce, acur, kadınbudu karpuz, alaca uzun karpuzlarının yerli organik fidelerini ve fidanlarını çoğaltmak için çalışıyor. Köye ait marka olarak köyün eski adı olan ve bereketi simgeleyen 'KÜPLÜCE' seçildi. Kirazlı Köyü ürünlerinin Dernek yararına üreticiler tarafından satışa sunulabilmesi amacı ile köy içinde paketleme ve etiketleme atölyesi kuruldu. Osmancık üzümü pekmezi, sirkesi,

kurusu, sarma yaprağı; kara kirazın sapı, reçeli, kurusu; yerli zeytinin yağı ve ezmesi; yerli pembe domates, bük nohut, beyaz kuru banya, oturak fasulye, karnıkara kuru börülce için üretim planları ve etiket çalışmaları yapıldı. Köy kadınlarının pazarda ve kapılarının önünde tezgâh açma geleneğinden yola çıkarak, 2008 bahar aylarıyla birlikte "Ekolojik Köy Pazarı" köyün içinde haftalık olarak düzenleniyor. Köy pazarı ve markalı ürünler köye kazanç ve tanınırlık getirirken, geleneksel tohumların ve tatların devamlılığı, yaşam için bir güvence sağlıyor.

GDO'ya HAYIR!: GDO'ya Hayır Platformu

Genetiği değiştirilmiş organizmaları bir tehdit olarak gören GDO'ya Hayır Platformu, başta ekolojik ürün üreticileri ve ekoloji örgütleri olmak üzere tüm ülkede örgütlü çevre platformlarını oluşturan yerel derneklerden ve konuyla doğrudan ilgili STK'lardan oluşuyor. Platform, canlıların patent altına alınması, GDOların insan sağlığı, özellikle de tarımsal biyolojik çeşitlilik ve halihazırda konvansiyonel (yoğun) tarım sistemiyle birçok açıdan köleleştirilen çiftçilerin geleceği üzerinde oluşturduğu tehditler nedeniyle, GDOların üretimi ve yaygınlaşmasına karşı. Ülkemizde ekoloji hareketini oluşturma hedefine sahip iki kurucunun GDO tehdidini gündeme almasıyla başladı, beş kişilik bir grup oluşturularak "Yaşam Patentlenemez" deklarasyonu hazırlandı.

Şubat 2004'te aktif tavır alabileceği düşünülen, başta ekoloji örgütleri olmak üzere çevre örgütleri ve tüm ilgili kurumlara çağrı yapılmaya başlandı. Çağrıya olumlu cevap veren 13 STK temsilcisi ve aktivistlerle ilk toplantısını, toplam

**GDO'YA
HAYIR
PLATFORMU**

25 kişilik katılımı Mart 2004'te İstanbul'da gerçekleştirdi. Bu toplantı bileşenleri kendini eşgüdüm kurulu olarak tanımladı ve yol haritası çizildi.

GDO'ya Hayır Platformu;

- Gen kaynaklarımızı korumak için;
Kendini yeniden üretebilen ve milyarlarca yıllık evrimin birikimi olan canlı organizmalar üzerinde patent hakkı kurulmasını istiyor. Bunun için de “Yaşam Patentlenemez” diyor.
- Toplum sağlığını sürdürülebilir kılmak için;
olası tehlikeleri öngörülebilir GDO'lu ürünlerin yarattığı sağlık riskleri ortadan kaldırılmadan üretilmesinin ve tüketilmesinin engellenmesi istiyor. Toplumsal sağlığımız için “GDO'ya Hayır” diyor.
- Herkese eşit besin için;
GDO'lu ürünlerin dünyada açlığa çözüm olacağı propagandası ile pazarlanmasına karşı çıkıyor. Eşit, adil ve sürdürülebilir bir besin politikası ile besin zenginliğinin tüm insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olduğunu savunuyor.
- Biyolojik güvenlik için;
Biyolojik çeşitliliği ortadan kaldıran, monokültüre dayalı tarım ve bunun uzantısı GDO'lu tarımsal üretim yerine biyolojik çeşitliliği koruyan ekolojik tarımın teşvik

edilmesi ve yaygınlaştırılmasını istiyor.

- Tarımsal olarak kendine yeterli bir toplumsal yaşam için;
Endüstriyel ihracata dayalı tarım, biyolojik çeşitliliği ortadan kaldırdığı gibi tarımsal alanda da çiftçileri yoksullaştırıyor. Buna karşı, kendine yeterli, tarımsal sürdürülebilirliğe dayalı ekolojik tarım istiyor.

Tohumlar ve Kadınlar: DWD (Diverse Women for Diversity) – Çeşitlilik için Çeşitli Kadınlar Örgütü

DWD, Hindistan'daki Navdanya sivil toplum örgütünün kadınlarla ilgili kurmuş olduğu bir programdır. Kadınların biyolojik, kültürel çeşitlilik ve gıda güvenliği konusundaki hâkimiyetinin duyurulması için küresel ölçekte yürütülen bir iletişim ağıdır. Çeşitlilik için Kadınlar İletişim Ağı, yerelden ve tabandan gelen kadınların seslerini küresel ve uluslararası tartışmalara iletmek, bu yolla kadınların tabandaki yaşamlarını güçlendirmek ve onların gözünden ortak bir platform yaratmak çabasıdır. Yıllar süren çabalar sonucunda DWD, küreselleşme, genetik mühendisliği ve yaşam formları üzerindeki patent çalışmaları konusunda şiddetsiz bir direniş yaratmış ve karşı duruş sergilemiştir.

DWD'nin biyolojik çeşitlilik konusundaki manifestosu:

- Biyolojik çeşitlilik bir hediyedir.
- Bizler, biyolojik çeşitlilik ve bilgimizi diğer canlı formlarıyla işbirliği yaparak kullanır ve koruruz.
- Bizler, en temel bilgiyi yaratmış ve bugünlere getirmiş olanlar olarak, toplumlarımızın gıda, sağlık ve barınak ihtiyaçlarını karşılarız.
- Bilgimiz, korsanlıkla ele geçirilmiş ve

patentlerle kilit altına alınmıştır. Dünya ve onun bütün varlıklarıyla olan ilişkimiz koparılmış, zehirlenmiş ve topluluğumuzun hakları tahrip edilmiştir.

- Biyolojik çeşitlilik yerel köklerinden ve haklarından mahrum bırakılmış ve mala dönüştürülmüştür.
- Bizler, var gücümüz, yeteneklerimiz ve hayal gücümüzle kültürel ve biyolojik çeşitliliğimizin yok oluşuna karşı koyuyoruz.
- Bizler, dünya ve onun her bir türü ile ilişkimizi yeniden kuruyoruz.
- Ve bizler, topluluklarımızı herkesin mutluluk ve refahı için yeniden kuruyoruz.
- Sermayenin ona ait olmayı devralması durumunda, böylesi bir savunma ve toplum haklarının rekreasyonunun bütün insanlar arasında dayanışma ve işbirliği gerektirdiğine inanıyoruz.

DWD hakkında bilgi almak için:
www.navdanya.org/dwd

Grain

GRAIN insanların genetik kaynaklar ve yerel bilgi üzerindeki kontrolüne dayalı tarımsal biyolojik çeşitliliğin kullanımı ve sürdürülebilir yönetimi konuları hakkında kamuoyu oluşturan bir uluslararası sivil toplum örgütüdür.

1990'ların başında kurulmuştur. Gıda güvenliği üzerindeki en büyük tehdit olan

genetik erozyona karşı örgütlenen popüler eylem grubudur. Biyolojik çeşitliliğin kaybını insanlığın geleceğinin kaybı olarak görmektedir. GRAIN'in görüşüne göre genetik erozyon genetik çeşitliliğin kaybindan ötesini ifade etmektedir. Genetik erozyon, gelişmenin bütün olanak ve olasılıklarını ortadan kaldırmaktadır. Daha çok Avrupa merkezli bir hareket olan GRAIN, kurulduğu günden bu güne, dokuz ülke ve beş kıtaya yayılan dinamik bir iletişim ağı yaratmayı başarmıştır. Çalışmalarını özellikle gelişmekte olan ülkelerde genetik çeşitliliğin küresel ve yerel yönetimi ve biyoteknolojinin genetik kaynaklar üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaştırmıştır.

GRAIN hakkında bilgi almak için: www.grain.org

TOHUMLARIMIZA DOKUNMA!

Save our Seeds Kampanyası

"Save Our Seeds" (Tohumlarımızı Koruyun), genetiği değiştirilmiş olmayan, organik veya konvansiyonel olarak yetiştirilmiş tohumların korunmasına adanmış bir kampanyadır. Tohumların saflığını garanti altına alacak katılıklı bir AB yasasını talep eden bir dilekçe ile başlamıştır. Bu dilekçeyi toplamda yaklaşık 25 milyon üyeyi temsil eden 300 kurum ve 200 bin Avrupa Birliği vatandaşı imzalamıştır.

Avrupa Birliği Komisyonerlerine gönderilen dilekçe:

Avrupa Komisyonu'nun önerdiği ve genetiği değiştirilmiş organizmaların (GDO), genetik

yapısıyla oynanmamış tohumlara % 0.3 - % 0.7 oranlarına kadar karıştırılmasına imkân sağlayan yönetmelik konusunda endişeliyim.

Satın aldığım ve üzerinde “Genetiği Değiştirilmiştir” ibaresi bulunmayan ürünlerin içinde GDO olmadığından emin olabilmek istiyorum.

Ancak, hektar başına 30-70 metrekareye kadar GDO'nun, çiftçilerin haberi bile olmadan genetik yapısıyla oynanmamış tohumların ekildiği tarlalara bulaşması durumunda bu mümkün değildir.

Ayrıca, GDO'ların böyle kontrolsüz biçimde yayılmasının, insan ve doğa sağlığının korunmasına aykırı olduğunu düşünüyorum.

Bu nedenlerden dolayı sizden, tohum saflığı konusunda önerilen bu yönetmelik dahilinde, genetik yapısıyla oynanmamış tohumlara GDO'ların bulaşmasını engellemek için elinizden geleni yapmanızı rica ediyorum (halihazırda uyulması gereken ve güvenilir kabul edilen kontrol tespit oranı yüzde 0.1 'dir).

Tohumların saf kalması konusunda GDO üreticilerinin çaba göstermesi gerekir. Bu yükümlüğü, genetik yapısıyla oynanmamış ürünler kullanmak ve bunları

yetiştirmek isteyen çiftçiler üstlenmemelidir.

Ayrıca bu zorunluktan doğan masraflar da, tüketicilere ve özellikle çiftçilere yüklenmemelidir.

Yükümlülüklerin GDO üreticileri tarafından karşılanması gerekir.

Bu konu, önerilen yönetmelik yürürlüğe girmeden önce, diğer yönetmelik, tüzük ve kanunlar ile garanti altına alınabilir.

Save Our Seeds hakkında ayrıntılı bilgi için:
www.saveourseeds.org

SGP'NİN TOHUMLARLA İLGİLİ

DESTEKLEDİĞİ PROJELER

GEF Küçük Destek Programı (SGP) Küresel Çevre Fonu'nun (GEF) bir parçasıdır. Sivil toplum kuruluşlarının ve yerel toplulukların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği ile iklim değişikliği ile mücadele faaliyetlerinde destek sağlar.

SGP, doğa tahribinin hepimizi tehdit ettiği ancak, genelde hassas ekosistemlerde yaşayan ve geçimleri doğal kaynaklara bağlı olan yoksulların daha çok risk altında olduğu gerçeğinden yola çıkmaktadır.

Doğa koruma ve yenileme amacına yönelirken, insanların refahı ve geçim kaynaklarını da gözeten sivil toplum projelerine fon ve tecrübe desteği veren SGP, yerel ve sivil girişimin, insani ve çevresel gerekler arasındaki ince dengeyi kurabileceği inancı ile hareket eder.

SGP, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanır ve Birleşmiş Milletler Proje Hizmetleri Ofisi (UNOPS) tarafından 105 ülkede yürütülür. UNDP bu programı, GEF'in üç uygulayıcı kurumu olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), UNDP ve Dünya Bankası adına uygular.

Biyolojik çeşitlilik dolayısıyla tarımsal biyolojik çeşitlilik kapsamındaki destek alanları:

1. Koruma alanı yönetiminde (kamu, yerel halk ve STK arasında) katılımcı uygulamalar
2. Koruma alanları ve çevresinde yerel halkın koruyucu uygulamaları
3. Denizel koruma alanı yönetiminde (kamu, yerel halk ve STK arasında) katılımcı uygulamalar
4. Koruma statüsü henüz olmayan önemli doğa alanlarında, sürdürülebilir geçim stratejileri ve uygulamaları üzerine yerel halk ile çalışmalar
5. Sürdürülebilir balıkçılık, sürdürülebilir

ormancılık, doğa dostu tarıma dayalı geçim stratejileri üzerine yerel halk ile çalışmalar

6. Üreticiler ile köy çeşitlerini in situ koruma projeleri

7. -Çiftçi birlikleri, yerel üreticiler, araştırmacılar ve kamu kurumları ile - Genetik çeşitlilik ağı

8. Genetik kaynakların kayıt altına alınması ihtiyacı ve bunların ticari ve diğer kullanımlarından doğan faydaların adil ve tarafsız paylaşımı konusunda kapasite geliştirme

Dönem: 1993 - 2000

Proje Adı: Türkiye'deki Tabiatı Koruma Alanlarının Yöresel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Tanıtımı ve Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunmasına Yöre Halkının Katılımının Sağlanması (Gevne Vadisi Örneği)

Sivil Toplum Kuruluşu: Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği

Proje Tanımı : Hep söyleniyor: Türkiye biyolojik çeşitlilik yönünden son derece varlıklı bir ülkedir. Öyle ki, Türkiye'de doğal olarak yetişebilen bitki türlerinin sayısının, Avrupa kıtasında yetişebilenlerin toplamı düzeyinde olduğu ve endemizm oranının da % 30'lara ulaştığı öne sürülmektedir. Şimdiye değin yapılagelen araştırmaların bulguları da bu türden tezleri doğrulayıcı yönde. Ne var ki, Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik varlığına, henüz, tümüyle ortaya çıkarılmadığı da öne sürülmektedir. Gerçekten de, Konya'nın Hadim ve Antalya'nın da Alanya ilçelerinin arasında bulunan Gevne Vadisi'nde yapılan araştırma da bu yargıyı doğrulamaktadır.

Öte yandan, biyolojik çeşitliliğin korunması, ülkeler arasında sözleşmeler yapılmasını gerektirecek nitelikte “küresel” bir sorundur. Ülkemizde de bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda, Orman Bakanlığı’na bağlı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü ile Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü’nün; çeşitli gönüllü kuruluşların; çok sayıda bilim insanı ve araştırmacının özverili çabaları anımsanabilir. Ne var ki, yine de Türkiye’de biyolojik çeşitliliğin belirlenmesi ve korunmasına ilişkin olumsuzlukların tümüyle aşılabildiği söylenemez. Derneğimizin bu gerçekten hareketle başlattığı ve UNDP’nin de GEF/SGP kapsamında desteklediği “Türkiye’deki Tabiatı Koruma Alanlarının Yöresel, Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Tanıtımı” ile “Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunmasına Yöre Halkının Katılımının Sağlanması (Gevne Vadisi Örneği)” konulu Proje, bu olumsuzlukların aşılması çabalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

“Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunmasına Yöre Halkının Katılımının Sağlanması (Gevne Vadisi Örneği)”, Projenin ikinci boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyut da, kendi içinde üç aşamalı bir düzen içinde yürütülmüştür: 1999 yılında başlayıp 2000 yılında tamamlanan araştırma çalışmalarına ayrılan ilk aşamanın bir boyutunda, örnek alan olarak seçilen Gevne Vadisi’ndeki bitki örtüsünün belirlenmesine çalışılmıştır.

Dönem: 2000 - 2005

Proje Adı: Tunceli Sarmısağı’nın (*Allium*

tuncelianum) Korunması ve Üretiminin Teşviki
Sivil Toplum Kuruluşu: Ulaşılabilir Yaşam
Derneği (UYD)

Proje Tanımı: Proje alanı olan Tunceli/Ovacık, Türkiye’nin en büyük coğrafi bölgesi olan Doğu Anadolu’da yer alıyor. Uluslararası çalışmalar sonucu, Türkiye’nin doğusu ve Orta Asya arasında kalan bu alanın sarmısağın doğal olarak dağıldığı bir alan olduğu biliniyor. Tunceli sarmısağı (*Allium tuncelianum*) endemik bir bitki türü olarak dünyada sadece Tunceli’de ve özellikle Munzur Dağları eteklerinde bulunan Ovacık ve çevresinde yaygın olarak bulunuyor.

Tunceli sarmısağı tek dişlidir. Kabuk sayısı bilinen kültür sarmısağından daha azdır. Üzerindeki kabukların arasında küçük dişçikler bulunur. Bilinen sarmısak aromasına sahip olup yörede dağlardan toplanarak sarmısak olarak tüketiliyor. Mathew (1996), *A. macrochaetum* olarak da adlandırdığı *Allium tuncelianum*’un sarmısağın atası olduğunu iddia ediyor.

Proje bölgesi sosyo-ekonomik yapısı bakımından insan nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu bölgemizdir. Sürekli olarak batıya göç veren bölgedeki çalışan nüfusun yaklaşık %80’i hayvancılık ve tarımla uğraşiyor. 1994 yılında bölgede yaşanan güvenlik sorunu nedeni ile köylerin büyük bir kısmı boşaltılıyor ve insanlar, Ovacık ilçesinde iskâna tabi tutuluyorlar. Yaylaların da otlatılmaya kapatılması ile gelir kaynakları tamamen tükenen yöre insanı, doğada kendiliğinden yetişen çeşitli bitkileri (sarmısak, ışkın, kekik gibi) gelir kaynağı olarak kullanıyorlar. Bunların içinde en büyük ticari değere sahip olan

bitki Tunceli sarmısağıdır. Doğadan toplanan sarmısak ev içi kullanım amacıyla da tüketiliyor. Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları nedeniyle Milli Park ilan edilen alanda yerel halk tarafından sürdürülen bu toplama endemik bir tür olan Tunceli sarmısağının kısa süre içinde yok olmasına neden olacak.

Proje Adı: Karacadağ Bitki Çeşitliliği Projesi

Sivil Toplum Kuruluşu: Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği (SÜRKAL)

Proje Tanımı: Karacadağ, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Diyarbakır'ın güney batısında yer alan 7200 m²'lik volkanik bir arazidir. Endemik ve nadir bitkinin yanısıra birçok buğdaygil ve baklagil bitkisinin yabani akrabalarının yetiştiği önemli bitki alanları arasında yer alır. Yörede yaşayan insanların büyük çoğunluğunun gelir düzeyi çok düşük olup; temel geçim kaynağı hayvancılık ve bitkisel tarımdır. Bu tarım ve hayvancılık faaliyetleri giderek artarak yöredeki bitki çeşitliliği üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Proje, Karacadağ yöresinde “doğal kaynaklar” ile bu kaynakları kullanan “insan kaynakları” ve

“toplumsal kurumlar arasında” sıkı bir ilişkinin bulunduğu varsayımına dayanan katılımcı – eyleme dönük bir saha araştırmasıdır. Bu çerçevede, proje kapsamında iki çalışma gerçekleştirilmiştir: Karacadağ Bitki Çeşitliliği Araştırması ve Karacadağ Köylerinde Sosyal Yapı, Tarım ve Doğal Kaynaklar Araştırması.

Karacadağ Bitki Çeşitliliği Araştırması:

Karacadağ'ın floristik listesini oluşturmak için yöreye geziler düzenlenerek bitki örnekleri toplanmıştır. Floristik listede yer alan bitkiler bölüm ve sınıflara ayrılmış; familyalar, cinsler ve türler harf dizinine göre sıralanarak Karacadağ Bitki Çeşitliliği kitabı oluşturulmuştur.

Karacadağ Köylerinde Sosyal Yapı, Tarım ve Doğal Kaynaklar Araştırması: Karacadağ'daki doğal kaynak kullanıcıları köylerin sosyal ve ekonomik yapılarını, gelir kaynaklarını, sosyal altyapı, doğal ve sosyal çevreleri ile ilişkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma, doğal kaynaklara yönelik tehditlerin büyük kısmının, kaynakları kullanan insanların zaman içinde değişen sosyal ve ekonomik durumları ile doğrudan bağlantılı olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Dönem: 2005 - 2007

Proje Adı: Kuşadası Kirazlı Köyü'nün Tarımsal Biyoçeşitliliğinin Korunması Amacı ile Yerel Türlerin Ekonomik Değerleri ile Üretimlerine Destek Projesi

Sivil Toplum Kuruluşu: Kirazlı Ekolojik Yaşam Derneği

Proje Adı: Balıkesir Savaştepe ve İvrindi Bölgelerinde Geleneksel Köy Çeşitleri Tarımının Korunması ve Yaşatılması İçin Paylaşım ve Ağ Projesi

Sivil Toplum Kuruluşu: Emanetçiler Derneği

Proje Tanımı: Tohum Emanetçileri, onlar gelecek nesillerin tohumları için emanetçi olmaya niyet ettiler. Anadolu'nun kaybolmakta olan tarımsal biyoçeşitliliğinin, yerel ekonomileri ve çevreyi koruyan bir gıda kaynağı olarak sağlıklı, lezzetli, sermayesiz üretimini özendirmek, yoksul küçük üreticinin bu türlere karşı sorumluluk duygusunu pekiştirmek ve umut vermek üzere yola çıktılar. GEF Küçük Destek Programı da destek verdi. Emanetçiler Derneği'nin Mart 2007'de başlattığı proje, Balıkesir'in İvrindi ve Savaştepe yörelerindeki 8 köyde tarımı devam eden yerli çeşitlerin envanterinin çıkarılması, geleneksel tarım pratiklerine yeniden değer verilmesi, üreticiden tüketiciye doğrudan ulaştıracak pazarların çoğaltılması, yerli tohumların çiftçiler arasında dolaşımının kolaylaştırılmasını kapsıyor. Bu projenin sadece bölgeleri için değil, tüm Anadolu için bir model olmasını amaçlıyorlar.

Proje Adı: Kars Yöresi Yerli Tohum ve Ürünlerin Sürdürülebilir Köy Projeleriyle Korunması

Sivil Toplum Kuruluşu: Yer Gök Anadolu Derneği

Dönem: 2007 - 2010

Proje Adı: Muğla'nın Yerel Meyveleri: Kültürel Miras Veritabanı ve Koruma Projesi

Sivil Toplum Kuruluşu: Meyve Mirası Çalışma Grubu ve ANG Vakfı Ortaklığı

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı / TÜGEM

Tohumculuk Daire Başkanlığı

Tel: 0312.286 37 54 - 3029

Faks: 0312.287 00 41

İnternet Sitesi: www.tugem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Bahçe Bitkileri Araştırmaları Dairesi Başkanlığı

Meyvecilik Araştırmaları Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.315 97 87

Faks: 0312.315 34 48

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TÜGEM

Tohumculuk Daire Başkanlığı

Bitkisel Çoğaltım Materyali Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.286 69 35 - 3020

Faks: 0312.287 00 41

İnternet Sitesi: www.tugem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Bahçe Bitkileri Araştırmaları Dairesi Başkanlığı

Sebzecilik ve Süs Bitkileri Araştırmaları Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.344 90 08

Faks: 0312.315 34 48

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TÜGEM

Tohumculuk Daire Başkanlığı

Planlama ve Tedarik Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.286 69 35 - 3021

Faks: 0312.287 00 41

İnternet Sitesi: www.tugem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Tarla Bitkileri Araştırma Daire Başkanlığı

Çayır Mera ve Yem Bitkileri Araştırmaları Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.315 76 23

Faks: 0312.315 34 48

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TÜGEM

Tohumculuk Daire Başkanlığı

Tohumculuk Planlama Koordinasyon ve Geliştirme Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.286 37 54 - 3020

Faks: 0312.287 00 41

İnternet Sitesi: www.tugem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Tarla Bitkileri Araştırma Daire Başkanlığı

Tahıl ve Yemlik Dane Baklagil Araştırmaları Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.344 85 88

Faks: 0312.315 34 48

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Tarla Bitkileri Araştırma Daire Başkanlığı

Tel: 0312.343 56 75

Faks: 0312.315 26 98

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Tarla Bitkileri Araştırma Daire Başkanlığı

Tahıl ve Yemlik Dane Baklagil Araştırmaları Şube Müdürlüğü

Tel: 0312.344 85 88

Faks: 0312.315 34 48

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/TAGEM

Bahçe Bitkileri Araştırmaları Dairesi Başkanlığı

Tel: 0312.327 17 95

Faks: 0312.315 34 48

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü (TTSM)

Tel: 0312.315 46 05

Faks: 0312.315 09 01

İnternet Sitesi: www.ttsm.gov.tr

ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ

Bu liste sürekli güncellenmek üzere hazırlanmış ve sıralama kurumların alfabetik sırasına göre yapılmıştır.

Alata Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0324.518 00 57 - 52 - 54
Faks: 0324.518 00 80
Adres: Alata Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 33740, Erdemli / MERSİN
İnternet Sitesi: www.alata.gov.tr
Eposta: alata@alata.gov.tr

Beydere Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü

Tel: 0236.266 40 49
Faks: 0236.266 41 31
Adres: Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü, Beydere - Manisa
İnternet Sitesi: www.beydereziraaat.gov.tr/
Eposta: tohum@beydereziraaat.gov.tr

Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0342.338 07 90, 338 08 00
Faks: 0342.338 14 64
Adres: Ordu Cad. No: 182, Pk : 32, 27001, GAZİANTEP
İnternet Sitesi: www.antepfistigiaraştırma.gov.tr
Eposta: afae@afae.gov.tr

Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 322.334 00 55
Faks: 322.334 03 57
Adres: Karataş Yolu 17.km P. K. 45 YÜREĞİR / ADANA
İnternet Sitesi: www.cukurovataem.gov.tr/
Eposta: cukurovataem@cukurovataem.gov.tr

Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0226.814 25 20
Faks: 0226.814 11 46
Adres: Yalova Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez,Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü P.K.15 77102 YALOVA
İnternet Sitesi: www.arastirma-yalova.gov.tr/
Eposta: administrator@arastirma-yalova.gov.tr

Doğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0442.327 22 74
Faks: 0442.327 13 64
Adres: 25090, Dadaşket / ERZURUM
İnternet Sitesi: www.datae.gov.tr/
Eposta: datae@datae.gov.tr

Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0332.334 05 00, 355 12 90
Faks: 0332.355 05 03, 355 12 88
Adres: Ereğli Yolu 8.km., Pk: 325, KONYA
İnternet Adresi: www.bahridagdas.gov.tr/
Eposta: bahridagdas@bahridagdas.gov.tr

Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0232.846 13 31
Faks: 0232.846 11 07
Adres: P. K. 9 Menemen - 35661 İZMİR
İnternet Sitesi: www.aari.gov.tr/
Eposta: etae@aari.gov.tr

Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0242.321 67 96
Faks: 0242.321 15 12
Adres: Demircikara Mah. Paşakavakları Cad. No:7, 07100, ANTALYA
İnternet Sitesi: www.batem.gov.tr/
Eposta: batem@batem.gov.tr

Eğirdir Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0246.313 24 20 - 21
Faks: 0246.313 24 25
Adres: P.K. 2 Eğirdir / Isparta
İnternet Sitesi: www.ebkae.gov.tr
Eposta: ebkae@ebkae.gov.tr

Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0256.581 11 23
Faks: 0256.581 11 24
Adres: Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü,
İncirliova / AYDIN
İnternet Sitesi: www.erbeyliincir.gov.tr
Eposta: info@erbeyliincir.gov.tr

Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0362.256 05 14
Faks: 0362.256 05 16
Adres: P.K. 39, 55001, SAMSUN
İnternet Sitesi: www.ktae.gov.tr/
Eposta: ktae@ktae.gov.tr

Erzincan Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0446.225 19 05- 225 19 03
Faks: 0446.225 20 52
Adres: Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü
Müdürlüğü, PK 18, 24070 / ERZİNCAN
İnternet Sitesi: www.erzincanbk.gov.tr
Eposta: erzincanbk@erzincanbk.gov.tr

Malatya Meyvecilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0422.351 15 30
Faks: 0422.351 15 29
Adres: Tecde Yolu üzeri, PK: 43, MALATYA
İnternet Sitesi: www.mae.gov.tr
Eposta: admin@mae.gov.tr

Eskişehir Anadolu Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü

Tel: 0222.324 03 00
Faks: 0222.324 03 01
Adres: Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü,
Karabayırlı Bağları 6. km., 26002 – ESKİŞEHİR
İnternet sitesi: www.ataem.gov.tr/

Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0236.211 10 71
Faks: 0236.211 10 72
Adres : Muradiye Cad., P.K. 12, 45040, MANİSA
İnternet Sitesi: www.manisabagcilik.gov.tr
Eposta: bilgi@manisabagcilik.gov.tr

Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0454.215 15 65
Faks: 0454.215 15 51
Adres: Teyyaredüzü Mah. Mollaoğlu Sok., GİRESUN
İnternet Sitesi: www.fae.gov.tr
Eposta: info@fae.gov.tr

Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0256.313 17 50, 313 30 93
Faks: 0256.313 17 50, 313 30 93
Adres: Nazilli / AYDIN
İnternet Sitesi: www.nazillipamuk.gov.tr/
Eposta: nazillipamuk@nazillipamuk.gov.tr

Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0412.326 13 40
Faks: 0412.326 13 24
Adres: Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma
Enstitüsü Md. Pk: 72, 21110, DİYARBAKIR
İnternet Sitesi: <http://gatae.gov.tr/>
Eposta: gataem@gatae.gov.tr

Niğde Patates Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0388.232 33 54 - 55
Faks: 0388.232 33 56
Adres: Eski Kayseri Yolu 2.km / NİĞDE
İnternet Sitesi: www.patates.gov.tr/
Eposta: npaem@myinet.com

Kahramanmaraş Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0344.237 60 20 - 237 60 71
Faks: 0344.237 71 96
Adres: Adanayolu Üzeri 5.km, KAHRAMANMARAŞ
İnternet Sitesi: www.kahramanmarastaem.gov.tr/
Eposta: webmaster@kahramanmarastaem.gov.tr

Sakarya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0264.275 25 91 - 92
Faks: 0264.275 25 94
Adres: P.K.25, 54001 / SAKARYA
İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr/enstitu/kenstitu/stae.htm
Eposta: staem@staem.gov.tr

Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0312.327 12 40

Faks: 0312.3272893

Adres: Őehit Cem Ersever Cad. No:9-11

Yenimahalle / ANKARA

İnternet Sitesi: www.tagem.gov.tr/enstitu/menstitu/tbmae.htm

Eposta: tarlabitkileri2003@yahoo.com

Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel: 0284.235 81 82

Tel: 0284.235 82 10

Adres: Bölge Trafik yanı İstanbul Yolu P.K.16, 22100, EDİRNE

İnternet Sitesi: www.ttae.gov.tr/

Eposta: ttae@ttae.gov.tr

Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü

Tel: 0282.261 20 42

Faks: 0282.262 40 61

Adres: P.K. 7, 59100 TEKİRDAĞ

İnternet Sitesi: www.bagcilik.gov.tr/

Eposta: tekirdag@bagcilik.gov.tr

Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

Tel : 0 232 462 70 73 (Pbx)

Faks : 0 232 435 70 42

Adres: Üniversite Caddesi. No: 43 P.K. 35100,

Bornova / İZMİR

İnternet Sitesi: www.zae.gov.tr/

Eposta: posta@zae.gov.tr

Yrd. Doç.Dr. Adem Karataş

Süleyman Demirel Üniversitesi - Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü, İSPARTA
Tel: 0246 211 46 55
Faks: 0246.237 16 93
Eposta: ademkar@ziraat.sdu.edu.tr

Doç. Dr. İbrahim Duman

Ege Üniversitesi - Ziraat Fakültesi - Bahçe Bitkileri
Tel: 0232.339 45 81
Faks: 0232.388 18 65
Eposta: ibrahim.duman@ege.edu.tr

Alptekin Karagöz

Aksaray Üniversitesi, Biyoloji Bölümü
Tel: 0382.451 20 70
Faks: 0382.451 20 71
Eposta: alptekinkaragoz@yahoo.com

Doç. Dr. Melahat Avcı Birsin

Ankara Üniversitesi - Ziraat Fakültesi - Tarla Bitkileri
Bölümü
Tel: 0312.596 13 25
Faks: 0312.318 26 66
Eposta: birsin@agr.ankara.edu.tr

Doç. Dr. İrfan ÖZBERK

Harran Üniversitesi - Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri
Bölümü URFA
Tel: 0414.247 03 83 - 2359
Faks: 0414.247 44 80
Eposta: ozberki@harran.edu.tr

Prof. Dr. Neşet Kılınçer

Ankara Üniversitesi - Ziraat Fakültesi
Tel: 0312.596 11 21
Faks: 0312.3182666
Eposta: kilincer@agri.ankara.edu.tr

Doç.Dr. Ahmet Balkaya

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Ziraat
Fakültesi - Bahçe Bitkileri Bölümü
Tel: 0362.457 60 20 - 1383
Faks: 0362.457 60 34
Eposta: abalkaya@omu.edu.tr

Prof. Dr. Yavuz Emeklier

Ankara Üniversitesi, Tarla Bitkileri Uzmanlık Alanı:
Sıcak İklim Tahılları, Bitki Gen Kaynakları
Tel: 312.596 12 79
Faks: 0312.318 26 66
Eposta: emeklier@agri.ankara.edu.tr

Doç.Dr. Suat Şensoy

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe
Bitkileri Bölümü VAN
Tel: 0432.225 10 24 - 1685
Faks: 0.432.225 11 04
Eposta: suatsensoy@yyu.edu.tr

Prof.Dr. Murat Özgen

Ankara Üniversitesi, Tarla Bitkileri
Tel: 0312.596 14 52
Faks: 0312.596 14 52
Eposta: mozgen@tr.net

Dr. Mehmet Benian Eser

Ege Üniversitesi - Bahçe Bitkileri Bölümü
Tel: 0232.388 40 00 - 2621
Faks: 0232.388 18 65
Eposta: benian.eser@ege.edu.tr

Prof.Dr. Nebahat Sarı

Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi - Rektör
Yardımcısı, Karpuz ve Turp Gen Kaynakları
Tel: 0322.338 67 27
Faks: 0322.338 69 45
Eposta: nesari@mail.cu.edu.tr

Prof. Dr. İbrahim Demir

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi - Bahçe Bitkileri
Bölümü
Tel: 0312.596 13 16
Faks: 0312.317 91 19
Eposta: demir@agri.ankara.edu.tr

Prof.Dr. Neşet Arslan

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri
Bölümü
Tel: 0312 596 1267
Faks: 0312.318 26 66
Eposta: narslan@agri.ankara.edu.tr

Prof. Dr. Tayfun Özkaya

Tel: 0232.388 40 00 - 1441
Faks: 0232.388 18 62
Eposta: tayfun.ozkaya@ege.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Canan Öztokat

Çanakkale 18 Mayıs Üniversitesi Araştırma
Komisyonu Projeleri - Börülce Tohum Kaynağı
Tel: 0286.218 00 18 - 1387
Faks: 0286.218 05 45
Eposta: coztokat@comu.edu.tr

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Bu liste sürekli güncellenmek üzere hazırlanmış ve sıralama kurumların alfabetik sırasına göre yapılmıştır.

Bitki Islahçıları Derneği

Tel: 0284.235 81 80
Faks: 0284.235 82 10
Eposta: islahcilar@hotmail.com
İnternet Sitesi: www.tubid.4t.com

Fikir Sahibi Damaklar

Slow Food Türkiye/Fikir Sahibi Damaklar
Konviviümü
fsd.slowfoodtr@gmail.com

Boğatepe Köyü Güzelleştirme Derneği

Tel: 474 259 10 45
Faks: 0474.223 81 11
Eposta: koculupey@gmail.com

GDO'ya Hayır Platformu

Tel: 0212.292 92 27
İnternet Sitesi: www.gdoyahayir.org

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

Tel: 0212.252 52 55
Faks: 0212.252 52 56
Ankara: Tel/Faks: 0312.468 86 99
Eposta: gunesin@bugday.org
İnternet Sitesi: www.bugday.org

İstanbul Ziraat Mühendisleri Odası

Tel: 0216 .336 86 43
Faks: 0216.418 04 68
Eposta: istanbul@zmo.org.tr
İnternet Sitesi: www.zmo.org.tr/subeler/index.php?sube=3

Çiftçi Sendikaları Konfederasyonu

Tel: 0312.430 58 11
Faks: 0312.430 15 63
Eposta: ciftcisen@gmail.com

Kirazlı Köyü Derneği

Tel: 0256.667 10 03
Faks: 0256.612 42 76
Eposta: nihatifirat@windowslive.com

Doğal Yaşam ve Ekolojik Çözümler Merkezi

İDA-Kazdağı
Tel: 0286.752 60 43
Eposta: ismail@imeceevi.com
İnternet Sitesi: www.imeceevi.org

Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği

Tel: 0 312 425 94 14
0312.425 94 14
Eposta: kirsalcevreormancilik@yahoo.com
İnternet Sitesi: www.kirsalcevre.org.tr

Emanetçiler Derneği

Tel: 0212. 230 86 56
Eposta: emanetciler@gmail.com
İnternet Sitesi: www.emanetciler.org

Meyve Mirası Çalışma Grubu

İnternet Sitesi: www.meyvemirasi.org/grup.htm

Fethiye Ekoturizmi Geliştirme Derneği

Tel: 0252.633 66 27
Eposta: ahmetkizen@pastoralvadi.com
İnternet Sitesi:
www.pastoralvadi.com/ahmet_kizen.html

Pembe Domates Ağı

İnternet Sitesi: www.pembedomates.org

SIVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Toprak Ana Platformu

Eposta: info@toprakana.org

İnternet Sitesi: <http://toprakana-org2.blogspot.com>

Yer Gök Anadolu Derneği

Tel: 474.223 52 32

Faks: 0474.2235232

Eposta: ofis@yergokanadolu.org

İnternet Sitesi: www.yergokanadolu.org

Türkiye Tabiatını Koruma Derneği

Tel: 0 312.236 15 46

Eposta: ttkder@ttkder.org.tr

İnternet Sitesi: <http://www.ttkder.org.tr>

Ziraat Mühendisleri Odası

Tel: 0312.425 05 55

Fax: 0312.418 51 98

İnternet Sitesi: www.zmo.org.tr

Ulaşılabilir Yaşam Derneği

Tel: 0212 243 99 81

Eposta: yekbunuzun@mynet.com

İnternet Sitesi: <http://uyd.org.tr/basin.htm>

ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Bu liste sürekli güncellenmek üzere hazırlanmış ve sıralama kurumların alfabetik sırasına göre yapılmıştır.

A SEED Europe – Action for Solidarity, Environment, Equality and Diversity – Avrupa Dayanışma, Çevre, Eşitlik ve Çeşitlilik Hareketi
Tel: 0031-20-6682236
Adres: Plantagedoklaan 12A, 1018 CM Amsterdam, The Netherlands
İnternet Sitesi: <http://www.aseed.net>
Eposta: linda@aseed.net

Esporus – Tarımsal Biyolojik Çeşitlilik Koruma Merkezi
Tel: 0034 93 8787035
İnternet Sitesi: www.esporus.org
Eposta: esporus@associaciolera.org

Almaixera
Yerel tohum çeşitlerinin korunmasını hedefleyen bir Katalan tohum bankası – Çiftçiler arasında tohum takası ve benzeri faaliyetler gerçekleştiriyorlar.
İnternet Sitesi: <http://almaixera.mundoalternativo.org>
Eposta: almaixera@gmail.com

Friends of the Earth England, Wales and Northern Ireland
Adres: Clare Oxborrow, 26-28 Underwood Street, London N1 7JQ., UK
İnternet Sitesi: www.foe.co.uk

Arche Noah - Austrian Seed Savers Organisation – Avusturya Tohum Kurtarıcıları
Tel: 0043 / (0)2734 / 8626 / 13
Fax: 0043 / (0)2734 / 8626
Adres: Obmann, Bereichsleitung Bildung, Obere Straße 40, A-3553 Schiltern, Austria
İnternet sitesi: www.arch-noah.at
Eposta: info@arche-noah.at

Fundacja ICPPC - International Coalition To Protect The Polish Countryside – Polonya Kırsalının Korunması için Uluslararası Koalisyon
Tel./Faks: 033 8797 114
Adres: 34-146 Stryszów 156, Poland
İnternet Sitesi: www.icppc.pl; www.eko-cel.pl; www.gmo.icpp.pl
Eposta: biuro@icppc.pl

Centre for Genetic Resources, the Netherlands - Hollanda - Genetik Kaynaklar Merkezi
Tel: 0031 317 477045
Faks: 0031 317 423110
Adres: P.O. Box 16, 6700 AA Wageningen, The Netherlands
İnternet Sitesi: www.cgn.wur.nl
Eposta: cgn@wur.nl

GM-Free Ireland Network – GDO'suz İrlanda Ağı
Tel 00353 404 43885
Faks: 00353 404 43887
İnternet Sitesi: www.gmfreeireland.org
Eposta: mail@gmfreeireland.org

CPE - Coordination Paysanne Européenne – Avrupa Köylü Koordinasyonu
Tel: 0032 2 217 31 12
Faks: 0032 2 218 45 09
Adres: CPE 18 rue de la Sablonnière 1000 Bruxelles Belgique
İnternet Sitesi: www.cpefarmers.org
Eposta: cpe@cpefarmers.org

Grain - Tohum
Tel: 0034 933011381
Faks: 0034 933011627
Adres: Girona 25, pral. E-08010, Barcelona, Spain
İnternet Sitesi: www.rain.org
Eposta: grain@grain.org

IFOAM – International Federation of Organic Movements / Uluslararası Organik Tarım

Hareketleri Federasyonu

Tel: +49-228-92650-10

Faks: +49-228-92650-99

Adres: Charles-de-Gaulle-Str. 5. 53113 Bonn-Germany

İnternet sitesi: www.ifoam.org

Eposta: headoffice@ifoam.org

Navdanya - Hindistan

Tel: 0091-11-26535422, 26968077

Faks: 0091-11-26856795, 26562093.

Adres: A-60, Hauz Khas, New Delhi-110016, India.

İnternet Sitesi: www.navdanya.org

Eposta: vshiva@vsnl.com

KOKOPELLİ – Terre de Semances

Tel: 0033 04 66 30 64 91/ 04 66 30 00 55

Faks: 0033 04 66 30 61 21

Adres: Association Kokopelli, Oasis. 131 impasse des Palmiers, 30100 Alès, France.

İnternet Sitesi: www.kokopelli.asso.fr

Eposta: dominique@kokopelli.asso.fr

Save Foundation - Koruma Vakfı

Tel: 0049-7531/28 22 55

Faks: 0049-7531/18 97 47

Adres: Paradiesstrasse 13, D-78462 Konstanz, Germany

İnternet Sitesi: www.save-foundation.net

Eposta: office@save-foundation.net

Le Collectif pour une France-Comté sans OGM – GDO'suz Fransa Kolektifi

Tel: 0033 03 81 80 92 98

Adres: Maison Régionale de l'Environnement, 15 rue de l'Industrie, 25 000 Besançon, France

İnternet Sitesi: <http://fcsansogm@laposte.net>

Eposta: fcsansogm@laposte.net

Seed savers exchange - Tohum Koruyucuları Takası

Tel: 001 563 382-5990

Faks: 001 563 382-5872

Adres: 3094 North Winn Road, Decorah, Iowa 52101, USA

İnternet Sitesi: www.seedsavers.org

Eposta: diane@seedsavers.org

Les Amis de la Confédération Paysanne – Köylü Konfederasyonu Dostları

Adres: 104, rue Robespierre, 93170 Bagnolet, France

İnternet Sitesi: www.lesamisdelacnf.org

Eposta: contact@lesamisdelacnf.org

SLOWFOOD

Tel: 0039 0172 419653

Faks: 0039 0172 413640

Adres: Piazza Vittorio Emanuele 9 Fr., Pollenzo 12060 – Bra, Italy.

İnternet Sitesi: www.slowfood.com

Eposta: v.musso@slowfood.it ; p.nano@slowfood.it

Nature & Progrès – Doğa ve Gelişme

Tel: 00 33 (0)4 66 03 23 40

Faks: 00 33 (0)4 66 91 21 95

Adres: 68, boulevard Gambetta, 30700 – Uzès, France ve 16, avenue Carnot - 30100 Alès

İnternet Sitesi: www.natureetprogres.org

Eposta: np@nature-et-progres.org

SOS: SAVE OUR SEEDS - SOS: Tohumlarımızı Kurtarın

Tel: 0049-30-24047146

Faks: 0049-30-27590312.

Adres: Zukunftsstiftung Landwirtschaft, Marienstr. 19, 10117 Berlin, Germany.

İnternet Sitesi: www.saveourseeds.org

Eposta: info@saveourseeds.org

THANAL

Tel: 0091- 471- 2727150

Adres: H-3, Jawahar Nagar, Kowdiar, Thiruvananthapuram - 695 003 Kerala, India.

İnternet Sitesi: www.munlochygmvigil.org.uk

Eposta: admin@thanal.org

The Greens Movement of Georgia / FoE-Georgia – Gürcistan Yeşil Hareketi

Tel: 00995 32 355069; 354751

Faks: 00995 32 351674

Adres: George Magradze, 182, D. Agmashenebeli ave., Mushtaidi Park, Greens House, Tbilisi, 0112, Georgia

İnternet Sitesi: www.greens.ge

Eposta: info@greens.ge

The Edmonds Institute – Edmond Enstitüsü

Tel: 001 425-775-5383

Adres: 20319-92nd Avenue West, Edmonds, Washington 98020, USA

İnternet Sitesi: www.edmonds-institute.org

Eposta: beb@igc.org

Via Campesina - Uluslararası Köylü Hareketi

Tel: 0062-21-7991890

Faks: 0062-21-7993426

Adres: Jl. Mampang Prapatan XIV No. 5, Jakarta Selatan, DKI Jakarta, Indonesia 12790

İnternet Sitesi: www.viacampesina.org

The Global Facilitation Unit for Underutilized Species - Yeterli Kullanım Alanı Bulamayan Çeşitlerin Küresel Olarak Kolaylaştırılması Grubu

Tel: 0039 06 6118 292

Faks: 0039 06 61979661

Adres: Global Facilitation Unit for Underutilized Species, Via dei Tre Denari 472/A, 00057 Maccarese, Rome, Italy

İnternet Sitesi: www.underutilized-species.org

Eposta: underutilized-species@cgiar.org

 HAKLAR

Biyolojik çeşitliliğin ve sağlıklı gıda hakkının ön koşulu olan ürün çeşitliliğinin korunması için yapılması gerekenler, çevrenin kirlendikten sonra temizlenmesi üzerine yapılan hukuki düzenlemelerden daha öncelikli ve hayati düzenlemelerdir.

Çevre hakkı, sağlıklı gıda hakkı ve fikri mülkiyet haklarını yan yana koyduğumuzda hayati önemi açık olan ilk ikisinin üstün ve öncelikli olarak gözetilmesi şarttır.

Sağlıklı gıda hakkı neredeyse yaşam hakkı ile eşdeğer bir hak olarak, bir eser üzerinde fikri ve sınai hak elde etmekten daha üstün ve öncelikli kabul edilmek zorundadır.

SAĞLIKLI ÇEVRE HAKKI

Çevre hakkının ilk dile getirildiği uluslararası toplantı Stockholm Konferansı'dır. Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen 5-16 Haziran 1972 tarihlerinde gerçekleştirilen konferansa yüzden fazla ülke temsilcisi katılmıştır. Bu tarihten itibaren çevre hakkı "dayanışma hakları" adı verilen üçüncü kuşak haklar kategorisi içerisinde yerini almıştır. İnsanlar arasındaki dayanışmayı gerçekleştirmek ve ortak değerlerin dayanışma yoluyla korunması, geliştirilmesi amacıyla UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) yeni insan hakları oluşturma çabası içine girmiştir. Bu çabalar sonucu, barış hakkı, gelişme hakkı, halkların kendi kaderini belirleme (self-determinasyon) hakkı ve çevre hakkının da içinde bulunduğu

"dayanışma hakları" üçüncü kuşak haklar olarak belirlenmiştir. Dayanışma haklarının kaynaklandığı sorunlar, "tüm insanlığın yan yana geldiği takdirde çözebileceği, yoksa tek tek insanların ya da ülkelerin, üstesinden gelemeyeceği sorunları" oluşturmaktadır.

Yetmişlerden bu yana çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili uluslararası çalışma ve toplantılar düzenlenmiş, birçok uluslararası belge imzalanmıştır. Bu belgelerde çevre hakkı ve katılıma çokça yer verilmiştir. 1973'den itibaren Birleşmiş Milletler'in çevre ile ilgili çalışmaları "Çevre için Birleşmiş Milletler Programı" adı altında birleştirmiş ve halen bu çalışmalar kısa adı UNEP olan bu kuruluş tarafından yürütülmektedir.

Sağlıklı çevre hakkı Anayasamızın üçüncü bölümünde sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler başlığı altında sağlık hizmetleri ile birlikte 56. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler."

56. maddedeki bu genel düzenlemenin yanı sıra çevre hakkı Anayasa'da düzenlenen birçok hakkın (mülkiyet ve miras hakkı gibi) kullanımını sınırlandıran kamu yararını ilgilendiren bir hak konumundadır. Çevre hakkına mülkiyet hakkı

veya miras hakkı ile çatıştığı durumlarda üstün bir hak olarak öncelik tanınır.

Başta Çevre Kanunu olmak üzere çevre hakkı ile ilgili düzenlemeler içeren birçok kanun ve yönetmelik vardır. Milli Parklar Kanunu, Köy Kanunu, Medeni Kanun, Borçlar Kanunu, Belediye Kanunu, Orman Kanunu gibi..

SAĞLIKLI GIDA HAKKI

1966 yılında kabul edilen Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde şu sözlerle ifade edilmiştir: "Cinsiyeti ve yaşı ne olursa olsun, her insanın her zaman sürekli, yeterli, güvenli ve kültürel tercihinine uygun gıdaya veya gıda üretmek için gerekli araçlara ulaşma hakkı vardır. İnsanlar gıda ihtiyaçlarını kendi kontrollerinin dışında, engelli, yaşlılık, ekonomik yetersizlikler, hastalık, felaket ya da ayrımcılık gibi durumlarda karşılayamadıkları zaman gıda ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmalıdır." (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 12. Genel Yorumu)

Dünyadaki açlık probleminin nedeninin nüfus artışı değil kaynakların dengesiz dağılımı olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra sağlıklı gıda hakkının gerçekleşmesi için gıdanın dünya üzerinde dengeli dağılımı tek başına yeterli bir çözüm değildir. Gıdanın her şeyden önce sağlıklı olması gerekir. Üretilen gıdaların toksin, kimyasal ilaç kalıntıları ve ağır metaller içermediğinin garanti altında olması gerekmektedir. Genetiği değiştirilmiş

organizmalar içeren gıdaların sağlıklı gıda hakkını ihlal ettiği çok açıktır. Ürün çeşitliliğinin korunması ve yerel dayanıklı türlerin ortadan kalkmasının önlenmesi için gerekli hukuki düzenleme ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Sağlıklı gıda elde etme ve açlıkla baş etmede doğa ile uyumlu ekolojik gıda üretimi tek ve gerekli yöntemdir.

Sağlıklı gıda hakkının Anayasamızda düzenlenmemesi önemli bir eksikliktir. Bununla birlikte, açık bir şekilde düzenlenmemiş olsa da 56. maddede düzenlenen sağlıklı çevre hakkının, sağlıklı gıda hakkını da kapsadığını söyleyebiliriz.

ÇİFTÇİ HAKKI

Çiftçi haklarının korunması ile ilgili anayasa ve kanunlarımızda yeterli bir düzenleme bulunmamaktadır. Topraklı veya topraksız çiftçilerin sendikal haklardan tüm çalışanlar gibi faydalanmasına bir engel bulunmamakla birlikte uygulamada sağlam bir sendikal örgütlenme gerçekleşmemektedir. Çiftçi meslek örgütü olan ziraat odaları ve ekonomik alandaki örgütlenme olarak kooperatifler çiftçilerin siyasi, sosyal ve demokratik haklarını korumada yeterli olamamaktadır.

Anayasanın 44. maddesi çiftçi hakkı ile ilgilidir. Bu maddenin 1. fıkrasına göre devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun bu amaçla değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlaması üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı zenginliklerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, başkasına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde dağıtılan toprağın devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Çevrenin, biyolojik çeşitliliğın korunması, çiftçilerin bugüne dek yetiştirdikleri yerel türlerin korunması ve sağlıklı gıda üretiminin sağlanabilmesi için gerekli kilit hukuki ve pratik düzenlemelerin özellikle çiftçi hakları ile ilgili yapılması gerekmektedir. Çiftçilerin en azından yerel pazarlarda tohum, fide üretme ve pazarlama haklarını da kapsayan düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kirlenen ve tüketilen bir doğayı korumak adına kağıt üzerinde birçok uluslararası antlaşma ve hukuki düzenleme yapmanın ötesinde sağlıklı ve doğayla dost üretim yapabilmesi için çiftçinin sahip olması gereken en doğal hakları koruma altına almak en önemli adım olarak görünmektedir. Bu hayati yönü dikkate alınarak çiftçi haklarının fikri ve sınai haklarla çatışması durumunda, mülkiyet ve çevre hakkı çatışmasında çevre hakkının üstün olması gibi, çiftçi hakları da kamu yararını ilgilendiren boyutları ile üstün ve öncelikli kabul edilmelidir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki ifade ile; "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri üzerinde sahip olunabilecek maddi ve manevi hakların tamamını ifade eden, günümüzde hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlarca güvence ve koruma altına alınan bir kavramı" ifade etmektedir.

Fikri mülkiyet haklarının korunması, bir eserin onu üreten kişiye ait olduğunu güvence altına alınmasını sağlamakla birlikte, eseri üreten kişinin onu sahiplenmesini ve kişinin bundan ticari açıdan yararlanmasını mümkün kılar.

Türkiye'de fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması hakkında mevzuat içerisindeki bellibaşlı düzenlemeler şunlardır:

- 5848 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu,
- Patent Haklarının Korunması Hakkında 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararname,
- Markaların Korunması Hakkında 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname,
- Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında 554 sayılı Kanun Hükmünde Kararname,
- Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname,
- 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun"

Türkiye;

- 1938'den beri Brüksel Metnine taraf olduğumuz 1886 tarihli "Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern

Metnine 01.01.2005 tarihinden itibaren,

- 1971 tarihli “Patentlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin STRASBOURG Anlaşması (IPC)”na 01.10.1996 tarihinden itibaren,
- 1957 tarihli “Marka Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin NİS Anlaşması”na 15.10.1996 tarihinden itibaren,
- 1968 tarihli “Tasarımların Sınıflandırılmasına İlişkin LOCARNO Anlaşması”na 30.11.1998 tarihinden itibaren, taraf olmuştur.

Sözleşmesi”nin 1979 tarihli Paris Metnine 03.09.2003 tarihinden itibaren,

- 1961 tarihli “İcracı Sanatçılar, Fonogram -ses kaydı- Yapımcıları ve Yayın Kuruluşları Hakkında 1961 Tarihli Roma Sözleşmesi”ne 03.09.2003 tarihinden itibaren,
- 1925’ten beri Londra Metnine taraf olduğumuz 1883 tarihli “Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair PARİS Sözleşmesi”nin 1 Şubat 1995 tarihli Stokholm Metninin 1-12. maddelerine 01.02.1995 tarihinden itibaren,
- 1970 tarihli “Patent İşbirliği Antlaşması (PCT)”na 01.01.1996 tarihinden itibaren,
- 1973 tarihli “Avrupa Patent Sözleşmesi”ne 01.11.2000 tarihinden itibaren,
- 1996 tarihli “MADRİD Anlaşması’na İlişkin Protokol”e 01.01.1999 tarihinden itibaren,
- 1925 tarihli “Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin LAHEY Anlaşması”nın Cenevre

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
1	Çevre Kanunu	2872	kabul : 9/8/1983 yayın: 11/08/1983	Bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı
2	Tohumculuk Kanunu	5553	kabul: 31.10.2006 yayın: 08.11.2006	Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretim ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmek	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
3	Orman Kanunu	6831	31/08/1956	Ormanların planlanması, işletilmesi, korunması gibi orman yönetimine ilişkin esaslar belirlenmektedir.	Çevre ve Orman Bakanlığı
4	Mera Kanunu	4342	25/02/1998	Çeşitli kanunlarla önceden tahsis edilmiş veya kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullanılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır. Otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullanılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
5	Organik Tarım Kanunu	5262	01/12/2004	Ekolojik dengenin korunması, organik tarımsal faaliyetlerin yürütülmesi, organik tarımsal üretimin ve pazarlamanın düzenlenmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
6	Yem Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına Dair Kanun	502	kabul: 08.01.2004 yayın: 15.01.2004	Bitki çeşitlerinin geliştirilmesini özendirmek, yeni çeşitlerin ve ıslahçı haklarının korunmasını sağlamaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
8	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu	543	yayın: 03.07.2005	Toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemek	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
9	Çiftçi Mallarının Korunması Hk.Kanun	4081	yayın: 10.07.1941	Kanuna göre korunacak çiftçi mallarının kapsamını belirler: I.Ekili, dikili veya kendiliğinden yetişen bütün nebatlarla Orman Kanunu'nun şumulüne girmeyen ağaçlar ve ağaçlıklar; II. Ziraatte kullanılan veya ziraatle alakalı olan her nevi menkul ve gayrimenkul mallar. III. Su arkları, set ve bentlerle hendek, çit, duvar ve emsali manialar, tarla ve bahçe yolları.	Adalet, İçişleri, Maliye ve eski Ziraat Bakanlığı

	Onay ve Yayın Tarihi	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
1		5042	Bu Yönetmelik, 8/1/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır. 12.08.2004 tarih ve 25551 sayılı Resmi Gazete	Yönetmeliğin amacı, yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı haklarının korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenler.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
2	Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik	26453	yayın: 05.03.2007	12.08.2004 tarihli ve 25551 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmeliğin 9’uncu maddesinin birinci fıkrası ve (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (b) bendinin (29 (3) ve (4) numaralı alt bendleri değiştirilmiştir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
3	Tohumlukların Sertifikasyonuna İlişkin Yönetmelik	308	Bu Yönetmelik; Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu hakkında 21.8.1963 tarihli ve 308 sayılı Kanun’un 7 ve 17’inci maddelerine göre hazırlanmıştır. yayın: 01.02.1964	Tohumlukların sınıf ve kademelere ayrılması ve bu tohumluklara sertifika verilmesi faaliyetlerini belirleyen yönetmelik.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
4	Tohumluklarının Tescil, Kontrol Ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik		Bu Yönetmelik 21/8/1963 tarihli ve 308 sayılı kanunun 17 nci maddesine göre hazırlanmıştır. 1.2.1964, No: 11622 sayılı Resmi Gazete	Tarla ve bahçe ürünleri, sebze ve yem bitkileri tohumluklarının çeşit safiyetini devam ettirmek, fiziksel niteliklerini muhafaza etmek için Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu hakkındaki 21/8/1963 tarihli ve 308 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin işlemler bu yönetmelik gereğince yürütülür.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
5	Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik	308	Bu Yönetmelik, 21.08.1963 tarih ve 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanun'un 3976 sayılı Kanun'la değişik 6 ve 17'nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. yayın: 19.09.1997		TTSM
6	Sertifikalı Tohumluk Yetiştiricilerine İlişkin Yönetmelik	308	21/8/1963 tarihli ve 308 sayılı kanunun 10 uncu ve 17'inci maddelerine göre hazırlanan bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer. yayın: 01.02.1964	<p>a) Bitkilerin çoğaltılmasında kullanılan yumru, kök, soğan, fide, fidan ve fidan üretim materyalleri yani çelik, aşı gözü, aşı kalemi, köklü klon, sürgün ucu meristemi gibi vegetatif aksam ile tohum çöğür gibi generatif aksamın, Kanuna göre yetiştirilip kontrol ve sertifikasyon işlemlerine tabi tutulabilmesi için, bitki çeşitlerinin tescil edilmesi veya üretim izni verilmesi ile ilgili esasları,</p> <p>b) Birim alandan alınacak verimi artırmaya, kaliteli ürün elde etmeye yönelik olarak üstün nitelikteki çeşitlerin Devlet tarafından belirlenmesi ve üreticilere tavsiye edilmesi ile ilgili esasları,</p> <p>c) Bitki çeşitlerinin ıslahı ve/veya geliştirilmesi üzerinde çalışan özel sektör kuruluşlarının; bu faaliyetlerinin kanun nezdinde geçerli kabul edilebilmesi için, özel sektör tarımsal araştırma kuruluşu olarak tesciline ilişkin hususlar ile ıslah ettiği çeşidin tescilini isteyen gerçek kişilerde aranan şartların belirtilmesi hususlarını, kapsamaktadır.</p>	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
7	Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik		yayın: 11.11.2004		TTSM
8	Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği	Sayı : 26755	Bu Yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 4'üncü maddesine ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kurumlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu Yönetmeliğin amacı; tarımsal bitki türlerine ait çeşitlerin kayıt altına alınması, kayıt listelerinin oluşturulması, kütükte kalış süresi ve silinmesi, bitki genetik kaynaklarının kaydedilmesi esaslarını belirlemektir ve tarla bitkileri, bağ bahçe bitkileri ve diğer bitki türlerine ait çeşitlerin ve genetik kaynakların kayıt altına alınması, özel sektör araştırma kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve denetimine ilişkin iş ve işlemleri kapsar. Madde 52: Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinde, 19/9/1997 tarihli ve 23115 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
9	Çiftçi İstisnası Uygulama Esasları Yönetmeliği	sayı: 25551	Bu Yönetmelik, Kanunun 17'nci maddesinde sözü edilen bitki türlerini ve çiftçilerin kanun kapsamında sağlanan istisnalardan yararlanması için gerekli kuralları kapsar. yetki kanunu: 5042 Resmi Gazete: 12.08.2004/25551	Bu yönetmelik, kanunda belirtilen hak sahibinin yetkilerine aykırı olmamak kaydıyla, tarımsal üretimin korunması ve kolların amacıyla çiftçilerin işlediği arazilerinden elde ettikleri üründen, yine kendi işlediği arazilerinde yapacakları üretimler için korunan bir çeşidin çoğaltım materyalini kullanmaları hâlinde, kullanımla ilgili çiftçi, ıslahçı veya hak sahibinin hak ve sorumluluklarını belirlemektedir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
10	Meyve/Asma Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlama Yönetmeliği	17.01.2008 tarih ve 26759 sayılı Resmi Gazete	Bu Yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanununun 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik meyve/asma türlerine ait fidan ve üretim materyallerinin, kaliteli ve sağlıklı biçimde üretilmesi ve pazarlanmasını sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dâhilinde üretim ve pazarlanması ile ilgili usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
11	Organik Tarımın Esasları ve Uygulanması Yönetmeliği	10.06.2005 tarih ve 25841 sayılı Resmi Gazete	Bu Yönetmelik, 1/12/2004 tarihli ve 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu'na dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmeliğin amacı; ekolojik dengenin korunması, organik tarımsal faaliyetlerin yürütülmesi, organik tarımsal üretimin ve pazarlamanın düzenlenmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir ve her türlü bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimi ile kullanılacak girdilerin organik tarım metoduna uygun olarak üretilmesi veya temini, orman ve doğal alanlardan organik tarım ilkelerine uygun olarak ürün toplanması, bu ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması, etiketlenmesi, depolanması, taşınması, pazarlanması, kontrolü, sertifikalandırılması, denetimi ile cezai hükümlere ilişkin teknik ve idari hususları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
12	Organik Tarımın Esasları ve Uygulanması Yönetmeliğinin Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik		17 Ekim 2006 tarih ve 26322 sayılı Resmi Gazete	10.06.2005 tarih ve 25841 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Organik Tarımın Esasları ve Uygulanması Yönetmeliği'nin çok çeşitli maddesinde değişiklikleri belirleyen yönetmelik	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
13	Pancar Tohumluğu Sertifikasyonu ve Pazarlama Yönetmeliği	Resmi Gazete Tarihi: 17.01.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26759	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik pancar tohumluklarının kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dâhilinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından üretilmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
14	Patates Tohumluğu Sertifikasyonu ve Pazarlama Yönetmeliği	Resmi Gazete Tarihi: 17.01.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26759	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik patates tohumluklarının kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dâhilinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından üretilmesi, etiketlenmesi, ambalajlanması, mühürlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
15	Sebze Fidesi Üretim ve Pazarlama Yönetmeliği	Resmi Gazete Tarihi: 17.01.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26759	31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ile 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik, ticari amaçla üretilen, dağıtımı ve satışı yapılan, ithal ve ihraç edilen sebze türlerine ait fidelerini, tespit edilen standartlara uygun, kaliteli ve sağlıklı olarak üretilmesi ve pazarlanması esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve sebze türlerine ait fidelerin üretim ve pazarlanmasına ilişkin iş ve işlemleri kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
16	Sebze Tohum Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği	Yetki Kanunu: 5553 18.01.2008 tarih ve 26760 sayılı Resmi Gazete	31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kurumlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik, sebze türlerine ait sertifikalı ve standart tohumlukların kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dahilinde gerçek veya tüzel kişiler tarafından üretilmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
17	Tahıl Tohumu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği	Resmi Gazete Tarihi: 17.01.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26759	31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kurumlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik tahıl türlerine ait tohumlukların kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dâhilinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından üretilmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
18	Tohumculuk Piyasasında Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği	13 Ocak 2008 Resmi Gazete Sayı : 26755	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 8'inci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmeliğin amacı, tohumlukları yetiştiren, üreten, işleyen ve satışa hazırlayan, dağıtan ve satan gerçek veya tüzel kişilerin yetkilendirilmesi ve denetlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirleyerek, kaliteli ve standartlara uygun tohumlukların üretimi ve pazarlanmasını sağlamaktır ve tohum yetiştiricilerinin, tohum, fidan ve fide üreticileri ile tohumluk bayilerinin yetkilendirilmesi ile ilgili şartları, yetkilendirme usul ve esasları, yetkilendirilen kuruluşların ve piyasa denetimi ile ilgili iş ve işlemleri kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
19	Tohumlukları Perakende Satacaklarının Uyacağı Esaslar Hk. Yönetmelik	Yetki Kanunu: 308 03.07.1988 tarih ve 19861 sayılı Resmi Gazete	Bu yönetmelik 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun'un 17'nci maddesine göre hazırlanmıştır.	Bu yönetmeliğin amacı, tohumlukları perakende olarak satacakların uyacakları esasları düzenlemektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
20	Tohumluk Kontrolör Yönetmeliği	Yetki Kanunu: 308 17.02.2004 tarih ve 25376 sayılı Resmi Gazete	Bu yönetmelik; 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun'a dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik; tohumluk beyannamelerinin değerlendirilmesi, tohumluk üretim alanlarının kontrolü, tohumluk partilerinden numune alınması ve piyasa denetimi konularında görevlendirilecek personelin belirlenmesi ve yetkili kılınması amacı ile hazırlanmıştır ve Bu yönetmeliğin; 1'inci maddesinde belirtilen görevleri yapacak personelin seçimi, eğitimi, kontrolör unvanını kazanmasını, çalışma şekillerini, görevlerini, yetki ve sorumlulukları ile sicil işlemlerini kapsar.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
21	Tohumluk Sertifikasyon İşlemlerinde Yetki Devri Yönetmeliği	2008, Resmi Gazete, Sayı : 2675	Bu yönetmelik 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 15'inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmeliğin amacı; tohumluk sertifikasyonu işlemlerinden alan kontrolleri, numune alma, laboratuvar analizleri ve belgelendirme ile ilgili yetki devri esaslarını belirlemektir ve alan kontrolleri, numune alma, laboratuvar analizleri ve belgelendirilme konularında yetki devrinin şartları, yetki devredilecek birlik, kamu kurum ve kuruluşları, özel hukuk tüzel kişileri ve üniversitelerle ilgili teknik ve fiziki şartlara ilişkin usul ve esaslar ile yetki devrinin geri alınmasında uygulanacak iş ve işlemleri kapsar.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
22	Tohumlukların Tescil Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	Yetki Kanunu: 308 01.12.1964 tarih ve 11622 sayılı Resmi Gazete	Bu yönetmelik 21.8.1963 tarihli ve 308 sayılı Kanun'un 17'nci maddesine göre hazırlanmıştır.	Tarla ve bahçe ürünleri sebze ve yem bitkileri tohumluklarının çeşit safiyetini devam ettirmek fiziksel niteliklerini muhafaza etmek için tohumlukların tescil kontrol ve sertifikasyonu hakkındaki 21.8.1963 tarihli ve 308 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin işlemler bu yönetmelik gereğince yürütülür. Tarla ve bahçe ürünleri ile sebze ve yem bitkileri deyimlerinden orman kapsamına giren bitkiler dışı her türlü bitki anlaşılır.	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı
23	Tohumlukların Yetiştirileceği Özel Üretim Alanlarının Özellikleri ve Bu Alanlarda Uyulması Gereken Kuralların Belirlenmesi ile İlgili Yönetmelik	Resmi Gazete Tarihi: 13.05.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26875	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 5'inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 5553 sayılı Kanun'un 12'nci maddede hükümleri uygulanır.	Bu yönetmeliğin amacı; üretilen tohumlukların yabancı döllene maruz kalmasını, safiyet ve değerlerini kaybetmesini önlemeye yönelik olarak, tohumlukların yetiştirileceği özel üretim alanlarının özellikleri ile sınırları içerisinde, tohumluk üretimi yapan ve bitkisel ürün yetiştiren gerçek veya tüzel kişilerin uyması gereken hususları belirlemektir.	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
24	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği	15 Aralık 2005 Tarihli Resmi Gazete Sayı: 26024	5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 5, 7, 8,10, 11, 12 ve 15'inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu Yönetmeliğin amacı; 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda öngörülen toprak ve arazi varlığının belirlenmesi, arazi kullanım planlarının yapılması, tarımsal amaçlı arazi kullanım ile toprak koruma plan ve projelerinin hazırlanması, erozyona duyarlı alanların, yeter büyüklükteki tarımsal arazi parsel büyüklüğünün tespiti ve toprak koruma kurulunun çalışmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
25	Yağlı, Lifli, Tıbbi ve Aromatik Bitki Tohumu Sertifikasyonunu ve Pazarlaması Yönetmeliği	17.01.2008 tarih ve 26759 sayılı Resmi Gazete	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Merkez ve Taşra Kurumlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik, yağlı, lifli, tıbbi ve aromatik bitkilerin türlerine ait tohumlukların kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dahilinde gerçek veya tüzel kişiler tarafından üretilmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	No	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
26	Yemelik Tane Baklagil ve Yem Bitkileri Tohum Sertifikasyonu ve Pazarlama Yönetmeliği	Resmi Gazete Tarihi: 17.01.2008 Resmi Gazete Sayısı: 26759	Bu yönetmelik, 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 6'ncı maddesi ve 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kurumlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Bu yönetmelik, yemelik tane baklagil ve yem bitkileri türlerine ait tohumlukların kaliteli ve standartlara uygun üretimini sağlamak amacıyla, sertifikasyon sistemi dahilinde gerçek veya tüzel kişiler tarafından üretilmesi ve pazarlanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
27	Tohumlukların Ambalajlanmasına İlişkin Yönetmelik	Resmi Gazete Tarihi: 01.02.1964 Resmi Gazete Sayısı: 11622	Çeşitli Ürün Başlıkları İçin Sertifikasyon ve Pazarlama Yönetmeliklerinin esaslarını içerir.		Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

	Başlık	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
1	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi		Bu sözleşmenin amaçları peyzaj korunmasını, yönetimini ve planlanmasını geliştirmek ve peyzaj konularında Avrupa işbirliğini düzenlemektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı
2	Bern Sözleşmesi	Bakanlar Kurulu Kararı: 09/01/1984 Karar No: 84/7601 Yayın Tarihi: 20 Şubat 1984 Sayı: 18318	Avrupa'nın Yaban Hayatı Ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi. Bu sözleşmenin amacı; yabani flora ve faunayı ve bunların yaşam ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektirenlerin muhafazasını sağlamak ve bu işbirliğini geliştirmektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı
3	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	29 Ağustos 1996 tarih ve 4177 sayılı kanun, 21 Kasım 1996 tarih ve 96/8857 sayılı Bakanlar Kurulu kararı, 27 Aralık 1996 tarih ve 22860 sayılı Resmi Gazete	Bu sözleşmenin, ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğinin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır.	Birleşmiş Milletler ve Alt Komisyonlar
4	Bonn Rehberi (Genetik Kaynaklara Erişim ve Bunların Kullanımından Doğan Yararların Adil ve Tarafsız Paylaşımı Hakkında Bonn Rehberleri)		* Bu rehberlerin Türkçe çeviri metnine ulaşılamamıştır. Rehberin Genel Hükümler bölümünde Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 8 (j), 10 (c), 15 ve 16. maddelerinde belirtilen hükümlere atf yapılarak, bu rehberin genetik kaynaklara erişim ve yararların paylaşımı konusunda yasal, idari ve politika tedbirleri geliştirme veya kurulması ile yapılacak kontrat ve karşılıklı antlaşma koşullarını belirlemede bir çıktı olarak hizmet edeceği belirtilmektedir.	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Değişik Organları ve 2010 yılına kadar olan çok yıllık çalışma programları

	Başlık	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
5	Cartagena Biyogüvenlik Protokolü	İmza Tarihi: 24.05.2000	Biyogüvenlik Protokolü Hükümetimiz adına Çevre Bakanı Fevzi Aytekin tarafından 24 Mayıs 2000 tarihinde imzalanmıştır. Protokole taraf olma çalışmalarını devam ettirmektedir. Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, bu protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
6	CITES	Onay Tarihi Tarih : 27/04/1996 Karar: 96/8125 Yayın Tarihi: 20 Haziran 1996 Sayı: 22672	Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretime İlişkin Sözleşme CITES, nesli tehlike altında olan yaban hayatının uluslararası ticaretini kontrol edebilmek için, bu tür alışverişlerde hükümetlerin iznini şart koşan, dünya çapında bir sistem geliştirmiştir. Sözleşme I, II ve III EK listelere sahip olup bu EK listelerde yer alan türlerin ticaretini belirli esaslara bağlar.	Çevre ve Orman Bakanlığı

	Başlık	Onay ve Yayın Tarihi	Açıklaması - Konusu	Sorumlu Bakanlık
7	Çölleşme Sözleşmesi	Onay Tarihi: 16/04/1998 Karar: 98/11003 Yayın Tarihi: 16 Mayıs 1998 Sayı: 23344	Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Bu sözleşmenin amacı, etkilenen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere Gündem 21 ile uyumlu entegre bir yaklaşım çerçevesinde uluslararası işbirliği ve ortaklık düzenlemeleri ile desteklenen her düzeyde etkin eylemler yoluyla, özellikle Afrika'da olmak üzere ciddi kuraklık ve/veya çölleşmeye maruz ülkelerde, çölleşmeyle mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı
8	Gıda ve Tarım için Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Sözleşmesi	29/06/2004	Sözleşmenin amacı, gıda ve tarım için bitki kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir bir biçimde kullanılması ve sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliği için Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile uyumlu olarak bu kaynakların kullanımından elde edilen faydaların adil ve eşit bir şekilde paylaşımının sağlanmasıdır.	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
9	Ramsar Sözleşmesi	Onay Tarihi: 15/03/1994 Karar: 94/5434 Yayın Tarihi: 17 Mayıs 1994 Sayı: 21937	Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulakalanlar Hakkında Sözleşme Sulakalanların temel ekolojik fonksiyonlarının, su rejimlerini düzenlemek ve karakteristik bitki ve hayvan topluluklarının, özellikle su kuşlarının yaşama ortamlarını desteklemek.	Çevre ve Orman Bakanlığı
10	Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Uluslararası Sözleşmesi - UPOV	Onay Tarihi: 13.03.2007 Yayın Tarihi: 17.03.2007-26465 Kanun Numarası: 5601	Yeni bitki çeşitlerinin korunması amacıyla ıslahçı haklarıyla ilgili ana hatları belirleyen uluslararası sözleşme	Konsey, Birlik, Birlik Üyeleri

KAYNAKÇA

Türkiye İçin Doğa Dostu Tarım Kitapçığı,
Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği,
2008

Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına
İlişkin Yönetmelik, 2005

IFOAM Organik Tarımın İlkeleri Broşürü, 2006

“Bitki Genetik Kaynaklarının Korunma ve
Kullanımı”. Şehirli, S., Sürek, M., Tan, A.,
Özgen, M., Adak, S., Burak, M., Karagöz, A.,
Güvenç, İ., Kaymak, H. Ç.

% 100 Ekolojik Pazar broşürü, Buğday Ekolojik
Yaşamı Destekleme Derneği, 2006

Türkiye'nin Zirai Bünyesi, P. Zhukovsky, 1951

Atlas Dergisi, Nisan 2009

“Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların Genetik
Çeşitliliğimiz Üzerine Olası Etkileri”, Karagöz, A.

“Bitki Genetik Kaynaklarının Korunma Ve
Kullanımı”. Şehirli, S., Sürek, M., Tan, A.,
Özgen, M., Adak, S., Burak, M., Karagöz, A.,
Güvenç, İ., Kaymak, H. Ç.

“Türkiye Bitkisel Çeşitliliği ve Bitkisel Çeşitliliğin
Muhafazası Ulusal Planı”, Tan, A.

Vavilov, N. Origin and Geography of Cultivated
Crops. Cambridge Univ. Pres., 1994

The Living Fields: Our Agricultural Heritage,
Harlan, J.R. Cambridge Univ. Pres. Cambridge.
1995

Genel Bitki Islahı. Demir, İ. 1990. E.Ü. Ziraat
Fakültesi Yayınları No: 496 : 366 s.

www.diverseeds.eu/index.php?page=pub-About

www.cbd.int/agro/whatis.shtml

Terim	Açıklaması
Alt Tür:	Sistematikte aynı tür içerisinde kabul edilen ancak birkaç karakter bakımından diğerlerinden çok iyi ayırt edilebilen ve bu karakterlerini nesillerine aktarabilen, fakat tür içindeki tüm bireylerle melezlendiğinde oğul döller veren bitki topluluğudur.
Atadan Kalma Tarım:	“Traditional” terimi İngilizce aslından çevrildiğinde Türkçe’de yaygın olarak “konvansiyonel” anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu İngilizce terimin ifade ettiği anlamı karşılması bakımından “geleneksel” yerine, “atadan kalma tarım” cümlesi kullanılmıştır.
Biyolojik Çeşitlilik:	Diğerlerinin yanı sıra kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan, canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi). / Ekosistemlerin, türlerin, genlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin tamamını ifade eder. (Çevre Kanunu)
Biyolojik Kaynaklar:	Genetik kaynakları, organizmaları veya parçalarını, popülasyonları veya ekosistemlerin insanlık için şimdiden ya da gelecekte kullanım imkânı veya değeri olan diğer biyotik unsurlarını kapsar. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Biyoteknoloji:	Özgün bir kullanım amacıyla ürünler veya prosesler meydana getirmek veya varolanları değişime uğratmak üzere biyolojik sistemlerin, canlı organizmaların veya bunların türevlerinin kullanıldığı her türlü teknolojik uygulama anlamındadır (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Çeşit:	Bir veya birden fazla genotipin birleşmesinden ortaya çıkan ve kendine has özelliklerle tanımlanan, sözü edilen özelliklerden en az biriyle diğer herhangi bir bitki grubundan ayrılan, değişimsiz çoğaltılmaya uygunluğu bakımından bir bütün olan, botanik taksonomi içinde yer alan genetik yapıyı ifade eder (Tohumculuk Kanunu). / Bir genotip veya genotiplerin birleşmesinden ortaya çıkan özelliklerle tanımlanan, sözü edilen özelliklerden en az biri ile diğer herhangi bir bitki grubundan ayrılan, değişimsiz çoğaltılmaya uygunluğu bakımından bir bütün olan, botanik taksonomi içinde yer alan genetik yapıyı ifade eder (Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik’e göre). / İslahçı hakkının verilmesi için gerekli şartların karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, bir veya birden fazla genotipin ortaya çıkardığı bazı özelliklerin kendisini göstermesiyle tanımlanan ve aynı tür içindeki diğer genotiplerden en az bir tipik özelliği ile ayrılan ve değişimsiz çoğaltılmaya uygunluğu bakımından bir birim olarak kabul edilen en küçük taksonomik kısım içerisinde yer alan bitki grubunu ifade eder. (Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun’a göre)

Çeşit Geliştirme:	Islahı tamamlanmış ve saf hat olarak ortaya çıkmış, tescil edilmiş veya edilmemiş materyalin genetik özelliklerini değiştirmeden, çeşitli denemelerle tarımsal, teknolojik özelliklerini, hastalık ve zararlılara dayanıklılık durumunu belirlemeyi ifade eder. (Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik)
Çeşit Listesi:	Kayıt altına alınan ve ticareti yapılan çeşitlerin yayımlandığı listedir. (Tohumculuk Kanunu)
Çeşit Sahibi:	Sertifikasyon için uygun olan ve kayıt altında olan çeşitlere ait tohumlukların üretiminden, çoğaltılmasından ya da çeşidin muhafazasından sorumlu kişi ya da kuruluşlardır (Sebze Tohum Sertifikaşyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği- Yağlı, Lifli, Tıbbi ve Aromatik Bitki Tohumu Sertifikaşyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği)
Çiftçi:	Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olabilmek için gereken şartları yerine getiren ve fiilen tarımsal üretim kaynaklarını kullanmak suretiyle, tarımsal üretimle uğraşan ve başvuru tarihi itibarıyla 18 yaşını doldurmuş ve/veya reşit gerçek kişiler ile tüzel kişilerdir. (Tohumlukların Yetiştirileceği Özel Üretim Alanlarının Özellikleri ve Bu Alanlarda Uyulması Gereken Kuralların Belirlenmesine Dair Yönetmelik)
Çoğaltım Materyali:	Bitkilerin çoğaltımı için kullanılan bütün bir bitki veya kısımlarını ifade eder. (Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmelik-Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun-Çiftçi İstisnası Uygulama Esasları Yönetmeliği)
Ekolojik Denge:	İnsan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini doğal yapılarına uygun bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli olan şartların bütünüdür. (Çevre Kanunu)
Ekosistem:	Bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Evcilleştirilmiş veya Kültüre Alınmış Türler:	İhtiyaçlarını karşılamak için insanlar tarafından evrim süreci etkilenmiş türler anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Ex-situ' Koruma:	Biyolojik çeşitlilik unsurlarının kendi doğal yaşam ortamları dışında korunması anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)

F1 Hibrit Çeşit:	İki veya daha fazla homojen yapıda materyalin (kendilenmiş hat, çeşit, klon veya f1 melezlerin) melezlenmesinden elde edilen tohumlukların üretimde kullanılmasıyla elde edilen çeşitlere F1 hibrit çeşit adı verilir.
F1 Hibrit Çeşitlerin Tipleri:	1. Basit veya tek melez F1 hibritler: İki farklı kendilenmiş hat veya homozigot çeşidin melezlenmesiyle oluşurlar. 2. Çift melez F1 hibritler: İki farklı tek melezden, yeniden kendi aralarında melezlenmesinden oluşan F1 hibrit çeşitlerdir. • 3. Üçlü melez F1 hibritler: Bir tek melezin yeniden üçüncü ebeveynle melezlenmesi ile oluşan F1 hibritlere verilen isimdir.
Fenotip:	Bitkilerin genetik yapısı ve çevre şartları altında oluşan görünümü.
Fidan:	Anaç, çöğür, yoz veya çelik üzerine aşılama veya doğrudan eşeysiz vejetatif yollarla çelik, daldırma, doku kültürü yöntemleri ile üretilen aşılı ve aşısız meyve, asma fidanlarını ifade eder. (Meyve/Asma Fidan ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliği)
Gen Kaynakları:	Bugün veya gelecek için değer taşıyan genetik materyel anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Genetik Kaynak:	Bitki ıslahçıları ve bilim adamlarının ihtiyacı olan genlerin sağlandığı, bitki yapılarında genetik farklılık ve farklı özellikler içeren potansiyel populasyon, bir ülkede veya bir bölgede doğal olarak bulunan bitkilerin yabani türleri ve bunların geçiş formları, yerel çeşitler, özel amaçlarla geliştirilmiş çeşitler ve bazı önemli karakterlere sahip ıslah materyalleridir. (Tohumculuk Kanunu)
Genetik Kaynakların Menşei Ülkesi:	“in-situ” koşullarda bu genetik kaynaklara sahip olan ülke anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Genetik Materyal:	İşlevsel kalıtım birimleri içeren, bitki, hayvan, mikrop veya başka menşeli olan her türlü materyel anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar (GDO):	Çiftleşme ve/veya doğal melezlemelerle yani türlerin kendi içindeki gen alışverişleriyle meydana gelmeyen, biyoteknolojik yöntemler kullanılarak farklı türlerden ve mikroorganizmalardan alınan genlerle yeni bir genetik materyal kombinasyonu yaratılmış olan herhangi bir canlı organizmadır. (Organik Tarımın Esasları Ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik)

Genotip:	Bitkilerin veya canlıların genetik yapısı, kalıtımla bireylerine geçen özelliklerinin toplamı, Bitkilerde dominant ve resesif genlerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan bünye. Bir organizmanın çevre faktörleri ile birlikte fenotipini tayin eden genetik yapısıdır.
In-situ' Koruma:	Ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerinse ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)
Islah:	Elde bulunan çeşitlerin korunmasını ve devamlılığını sağlama, bunların üzerinde çalışarak özelliklerini daha da iyileştirme, genetik kaynak ve stoklardan yararlanarak çeşit veya çeşitler elde etme amacıyla yapılan çalışmaları ifade eder. (Tohumculuk Kanunu)
Islahçı:	Bir çeşidi ıslah eden ya da bulan ve geliştiren gerçek veya tüzel kişileri ifade eder. (Tohumculuk Kanunu)
Kontrol Kuruluşu:	Organik ürünün veya girdinin, üretiminden tüketiciye ulaşıncaya kadar olan tüm aşamalarını kontrol etmek üzere, Bakanlık tarafından yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişilerdir. (Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik - Organik Tarım Kanunu)
Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu:	Organik ürünün veya girdinin, üretiminden tüketiciye ulaşıncaya kadar olan tüm aşamalarını kontrol etmek ve sertifikalandırmak üzere Bakanlık tarafından yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişilerdir. (Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik - Organik Tarım Kanunu)
Kontrol:	Organik tarım faaliyetlerinin bu kanuna uygun olarak yapılıp yapılmadığının belirlenmesi, düzenli kayıtların tutulması, sonuçların rapor edilmesi, gerek görülmesi halinde ürünün organik niteliğinin laboratuvar analizleri ile test edilmesini ifade eder. (Organik Tarım Kanunu - Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik) Organik tarım metodu dışındaki tüm metotları ifade eder. (Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik)
Konvansiyonel Tarım:	Tohumdan son ürüne üretimin her aşamasında, modern sistemler diyebileceğimiz tarımsal kimyasalların ve mekanizasyonun yoğun şekilde kullanıldığı tarım metodudur. Bu nedenle, yoğun, entansif tarım da denmektedir.
Konvansiyonel Ürün:	Konvansiyonel tarım metotları ile üretilmiş üründür. (Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik)

<p>Köy Çeşidi:</p>	<p>İslah edilmemiş olmakla beraber, uzun yıllardan beri tanınmış, isim yapmış ve bir ilmi araştırmanın sonucu olarak araştırmacı tarafından orijin ve özelliklerinin tespit edilmiş olduğu Tescil Komitesince kabul ve tescil edilmiş çeşitlerdir. (Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik)</p>
<p>Küçük Çiftçi:</p>	<p>8 inci maddede belirtilen bitki grubu veya türlerinden Ek-1’de yer alan ekim alanları kadar veya daha küçük araziyi işleyen çiftçiler veya diğer türler için karşılaştırılabilir kriterleri sağlayan çiftçilerdir. (Çiftçi İstisnası Uygulama Esasları Yönetmeliği). Küçük çiftçiler; 8’inci maddede belirtilen bitki grubu veya türlerinden, Ek 1’de en fazla 92 ton tahıl üreteceği hesaplanmış ekim alanlarından daha küçük araziye sahip çiftçiler veya diğer türler için karşılaştırılabilir kriterleri sağlayan çiftçilerdir. Çiftçi istisnasından küçük çiftçiler yararlanır Bu çiftçiler hak sahibine herhangi bir bedel ödemazler.</p>
<p>Sürdürülebilir Çevre:</p>	<p>Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fiziki vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini ifade eder. (Çevre Kanunu)</p>
<p>Sürdürülebilir Kalkınma:</p>	<p>Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi ifade eder. (Çevre Kanunu)</p>
<p>Sürdürülebilir Kullanım:</p>	<p>Biyolojik çeşitlilik unsurlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özelemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)</p>
<p>Tarım Arazisi:</p>	<p>Toprak, topografya ve iklimsel özellikleri tarımsal üretim için uygun olup, hâlihazırda tarımsal üretim yapılan veya yapılmaya uygun olan veya imar, ihya, ıslah edilerek tarımsal üretim yapılmaya uygun hale dönüştürülebilien arazileri ifade eder. (Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu)</p>
<p>Tarımsal Biyolojik Çeşitlilik:</p>	<p>Genel biyolojik çeşitlilik tanımı içinde bir alt tanımdır. Tarımla doğrudan bağlantılı bütün yaşam formlarını kapsar: Tarımı yapılan bitki türleri ve hayvan ırklarının yanı sıra toprak farunası, zararlı otlar, zararlı böcekler ve avcı organizmalar da bu kapsamın içindedir. Bununla birlikte tarımsal biyoçeşitlilik, kültürü yapılan bitki çeşitleri ile onların yabani atalarını daha kapsamlı şekilde ele alır. Kültürü yapılan çeşitler “modern çeşitler” ve “köylü ya da yerel (geleneksel) çeşitler” olarak iki ana gruba ayrılabilir. Modern çeşitler çoğunlukla yüksek verim sağlayan özel çoğaltma yöntemleri sonucunda ortaya çıkmış çeşitlerdir. Buna karşılık köylü çeşitleri köylüler tarafından seçilime uğramanın sonucunda üretilmiş çeşitleri kapsar. (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi)</p>

Tescil:	Yurt içinde veya yurt dışında ıslah edilmiş çeşitlerin farklı, yeknesak ve durulmuş olduğunun, biyolojik ve teknolojik özellikleri ile hastalık ve zararlılara dayanıklılığının, tarımsal değerinin bu yönetmelik esasları dahilinde tespit edilerek bir kütüğe kaydedilmesini ifade eder. (Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik)
Tohum:	Bitkilerin çoğaltımı için kullanılan tohum, yumru, fide, fidan, çelik gibi generatif ve vegetatif bitki kısımlarını ifade eder. Özellikle geofitler başta olmak üzere bazı bitkilerde yumru, rizom, soğan ve kormlar doğal çoğalma organıdır.
Tohumluk:	Bitkilerde döllenmeden sonra tohum taslaklarının gelişmesiyle meydana gelen, kendisinden bitki üreyen kabuk, endosperm ve embriyodan oluşan generatif yapı. Geniş anlamda her tohum o bitkinin tohumluğudur.
Tür:	Bitki taksonomisinde en önemli sistematik grup türdür. Tür bütün morfolojik, anatomik ve biyolojik karakterleri bir birine benzeyen, aynı gelişme özellikleri gösteren gruplar veya bireyler topluluğudur. Bir tür, içindeki tüm bireyleri kapsar; müşterek ana babadan veya birbirlerinden türemişlerdir. Tür içindeki bireyler birbirleriyle melezlendiklerinde fertil dölleri verirler. Fertil arasındaki farklılıklar o türün genetik varyabilitesi ile çevre şartlarından ileri gelir. Her türün mutlaka Latince iki kelimeden oluşan bir adı olur: <i>Papaver somniferum L.</i> (Haşhaş)

“...KURDA KUŞA AŞA TOHURLARI SAÇMANIN TAM ZAMANI...”

- Türkiye, gerek coğrafi konumu, gerekse farklı ekolojik koşulları nedeniyle, gen kaynakları açısından dünyanın en zengin bölgelerinden biri ve pek çok bitkinin anavatanıdır. Florasında bulunan 10.754 takson sayısının 3708'inin (%34.8) endemik özellik göstermesi, önemini daha da artırmaktadır. (“Bitki Genetik Kaynaklarının Korunma Ve Kullanımı”. Şehirli, S., Sürek, M., Tan, A., Özgen, M., Adak, S., Burak, M., Karagöz, A., Güvenç, İ., Kaymak, H. Ç.)
- Botanikçi ve genetikçi Vavilov'un (1994) açıklamış olduğu çeşitlilik ve orijin merkezlerinden Akdeniz ve Yakın Doğu Merkezleri Türkiye ile örtüşmektedir.
- Arkeobotanikçi ve genetikçi J. Harlan'a göre ülkemizde 100'den fazla türün geniş değişim gösterdiği 5 mikro gen merkezi bulunmaktadır (Demir 1990).
- Türkiye'de yapılan çeşitli arkeolojik kazılardan sağlanan bilgiler tahıl tarımının yaklaşık 10.000 yıl önce Anadolu'da başladığını kanıtlamıştır. (Harlan, 1995)

Bitkileri doğa ana büyütür, insanlar değil.
Ve doğa ana bitkileri yetiştirmek için
gerekten bütün bilgiye ve kaynaklara
sahiptir.

İnsanlar bunu yakından izlemeli ve
yapmaları gereken çok az řeyi de
büyük bir dikkatle yapmalıdır.

Manasobu Fukuoka
Ekin Sapı Devrimi

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

Serdar-ı Ekrem Sokak Serdar-ı Ekrem Apt. No: 31/3 Kuledibi/İstanbul

Tel: +90 212 252 5255 Faks: +90 212 252 5256 www.bugday.org

Bu proje, GEF Küçük Destek Programı (SGP) tarafından desteklenmektedir.